

PAN JOHANES

Pohádka o čtyřech jednáních

Psáno roku 1909

Poprvé provozováno v Národním divadle v Praze dne 16. února 1910

*Prvo provozovatel vyhrazuje si „Máj“, spolek českých
spisovatelů belletristů*

OSOBY :

PAN JOHANES.
PRINCEZNA KAČENKA.
TOMÁŠ, vagant.
KUBEČEK.
HRŮZA LELEK.
HORNÍK.
KOŘENÁŘKA, jeho matka.
ZUZKA, jeho dcera.
KRAJÁNEK.
SALVAGUARDIA.
HRABĚ.
ČEMERKA.
HOSPODÁŘ.
SELKA.
ŽENICH.
DRUŽBA.
PRVNÍ } děvče.
DRUHÉ }
PRVNÍ } skalní duch.
DRUHÝ }
KOMORNÍK.
PRVNÍ } voják.
DRUHÝ }

Synkové, dva hudci, děvčata, skalní duchové.

Děj na Křkonošských a na Kačenčíných horách.

JEDNÁNÍ PRVÉ.

Pustá krajina na krkonošských horách. V popředí vřesoviště, v pozadí třasovisko, v něm kupy rozlezlé kosodřeviny a škuty kosmaté trávy plné suchopýru. V popředí v pravo u keře kosodřeviny hromada kamení. V pozadí táhnou se při zemi a povírají bělavé páry. Je hvězdnatá, jasná noc.

PRVNÍ, DRUHÝ SKALNÍ DUCH.

PRVNÍ DUCH. Už vidíš někoho?

DRUHÝ DUCH. Ne, nevidím.

PRVNÍ DUCH. Asi marně čekáme.

DRUHÝ DUCH. Ó, nikoliv, neb poklady se otvírají a země zjevuje svá tajemství. To láká, žene zlata žíznivé v noc posvátnou sem do našich výšin.

PRVNÍ DUCH. Jen aby přišli. Rád bych zas měl žert a kratochvíli.

DRUHÝ DUCH. Budeš je mít. Nic neuhasí smrtelníků žízně po zlatu a nic jí nezmůže, ni temnot děsné přístrachy, ni cesta nad propastí, ba ani sama hrůza smrtelná. I dnes se odváží, to uvidíš, nám rušit svatý klid a nás pokoušet. A smělejší teď jsou, protože vladař náš už za dlouhý čas nevykročil z hlubin říše své a jim se nezjevil, že již dávno nikoho z nich neztrestal.

PRVNÍ DUCH. Ba jako by jej zaklel v podzemí. A jako mračno je. Nic mu blesky drahých kamenů, jimiž hoří stěny skal, nic mu vzácné kovy lesknoucí se v klenbách jeskyň jako větve v spleti zářivé. Co

jenom je, že zlaté síně opouští, že stává v temnu hloubi nejzazší, kde v bezdnou propast hřímá vodopád, nebo že schoulen sedá v příšeří pod sloupy balvanů, hled pod sebe a hlavu pochýlenu v černém zadumání?

DRUHÝ DUCH. To jistě myslí na svět slunce, na smrtelných rod a snívá pyšný sen o velkohrozné moci. Málo mu již jeho panství. (*Rychle ukáždě v pravo.*) Ejhle! Člověk se už blíží. Tak vidíš!

PRVNÍ DUCH (*ukáždě na levo*). A tamhle zrovna dva!

DRUHÝ DUCH. To budeš mít dvojí kratochvíli.

PRVNÍ DUCH. A jedna bude jako druhá. To vím už napřed.

DRUHÝ DUCH. Chceš je pustit, ne jich poškádlit?

PRVNÍ DUCH. Ó, chci je prohnat, pozlobit.

DRUHÝ DUCH. Tak pojď!

Zmizejí v pozadí.

TOMÁŠ.

TOMÁŠ (*přijde z prava, stane u bromady kamení, unaven usedne*). Hm, krása, věru krása. Nebesa jen prokvétají hvězdami a každý květ je plný rosy zářivé. Černá země zatajila dech a mlčí jako v hrůze posvátné. (*Rozhlédne se po nebi.*) Aj tu Andromeda – Labuť – I vy Kuřátka, nešťastné sestry Pleiady. Hm, krása, věru krása. Krásnější však by bylo nebloudit, nesesedět tu na kamení a mít střechu dobré krčmý nad sebou a za slavné to ticho třeba drnkot strun a písničku.

Pod touto klenbou bývá hlavě těžko. To ticho ne-
uspává, ale burcuje. To ticho! (*Zabledí se ke hvězdám
a zamyšleně říká si:*) Iuvat ire per alta astra – Chodit
po hvězd výšinách – Blažilo by – hm – (*Pomlka.*)
Co hnalo mne bláhové doufání do pustiny těchto hor,
že tu snad najdu nešťastnou princeznu neb aspoň její
stopu a v té stopě novou sobě dráhu. Ah, marno!
Tedy zase starou cestou dál. (*Pomlka.*) Co tady –
Zde noclehu nedají, leda že by (*s úsměškem*) Rybrcoul,
ten mocný pán – Hm, neslyší. Ani dechu, ticho.
A prosedět noc na kamení – Ne, raději budu bloudit
dál. (*Chápe se hole, kterou vedle sebe položil, v tom*)

LELEK (*za scénou v levo*). Hej, Kubečku, Józo, po-
čkej, kde pak jseš! (*Vystoupí z uzlíkem v pravé ruce,
bíl v levé.*) Není tu. (*Ulekaně.*) Józo!

TOMÁŠ. Nějaký hrdina. Počkej. (*Schoulí se a ptá se
zhluboka a slavnostně.*) Kdo jsi!

LELEK (*ho spatří, lekne se*). Jedna hrůza!

TOMÁŠ (*zase tak mluvě, vztyčuje se zvolna*). Kdo jsi!

LELEK. Jedna hrůza! Já – já – Lelek, Hrůza Lelek.

TOMÁŠ. Tak ti říkají.

LELEK. Hrůza, říkají, Hrůza Lelek.

TOMÁŠ. Co to neseš!

LELEK. Prosím kohouta.

TOMÁŠ. Co tu chceš!

LELEK. Prosím pane Libr – eh, pane horský pán,
von Kubeček vod nás, švec Kubeček, poudá: Chceš-li
Lelku, aby ti řeka na jaře zas nepobrala pole, a vona
pobrala pane Libr – eh jako pane horský pán, zlá,

velká voda přiběhla vodtud z krkonošskejch hor a pole mně potrhala, louku zanesla, letos na jaře, a jenomejc mně a sousejoj nic, jedna hrůza, tomu nic, a tak poudá Kubeček: „Horskej pán se zlobí, to musíš na krkonošský hůry, vem s sebou černýho kohouta (*pobne uzlem*) a toho vo slunce vejchodu hoď do pramena, vodkud Labe teče.“ Já řku, poudám, Józó Kubečku, ale já tam netrefím, a cák dyby ten –

TOMÁŠ. Rybrcoul.

LELEK (*se lekne, ale hned vpadne zchytrale*). To ne, Milosti, to ne. To poudal Kubeček, to neříkej, Librcoul, neříkej, to míno nemá rád, to se zlobí až jedna hrůza.

TOMÁŠ. Kdo –

LELEK. Inu Libr – eh, jako vy, pan Johanes.

TOMÁŠ. Pan Johanes?

LELEK. A šak kořínkáři jináč ne než pan Johanes, a Kubeček taky tak, a ten je pročtalej, ten ví všeno co a jak poklady, diuně a jináč, von lejstra přehání, a tak von, dyž já, že cem netrefím, poudá: „Víš co, Lelku, povím ti to, poudá, myslím taky na Krkonošsky hůry, von by byl čas taky na svatou Markytu, ale abys vědal, pudu s tebou teď na svatýho Jána. Tak jen sežeň černýho kohouta, a vostatek, esli tam co najdeme, vo to se rozdělíme. A tak jsme, poníženě prosím, přišli.

TOMÁŠ. Ty se chceš povodně uchránit.

LELEK. To bych nejhlaunějc snázně prosil. Tady, prosím – (*pobne uzlem*).

TOMÁŠ. Aha, podplácíš. Ale sousedovi ať to pole pobere.

LELEK (*ochotně*). A to třeba. Tak, tak, milostpane Libr – eh, vono sousedoj eště nidá ani na lopatu hlíny nevzalo.

TOMÁŠ. Je ženatý?

LELEK. To je. Má ženu jako štátuli.

TOMÁŠ. A děti má.

LELEK. Jako kavek.

TOMÁŠ. A ty –

LELEK. Já, prosím, jsem vdovec.

TOMÁŠ. Ale máš nevěstu.

LELEK. A to ne, já už vstanu františkánem.

TOMÁŠ. Máš děti.

LELEK. A to nemám.

TOMÁŠ (*ostře*). Tak, a to ty tak – A kde je ten Kubeček!

LELEK. Šli jsme, prosím, spolu, von šel porád přede mnou, ale tadyk se mně najednou zpropad –

Hlas z prava: Lelku!

LELEK. Jedna hrůza! To je von, Józa Kubeček!
(*Vyhléží v tu stranu.*)

Hlas z prava: Lelku! Hrůzo Lelku!

LELEK. Je to von! (*S pospěšnou ochotou.*) Já – já bych mu, prosím, řek', já – já bych – (*Pojednou se vytrhne a chvátá, v pravo volaje:)* Kubečku!

TOMÁŠ (*za Lelkem*). Jedna hrůza! (*Kousavě*.) Dobrý hodný soused!

Hlas zleva za scénou: Lelku! Lelku!

TOMÁŠ. Kdo tam toho Lelka volá – (*Usedne*.)

KUBEČEK (*vyjde zleva*). Lelku!

TOMÁŠ. Zase tu komedii od repetice? (*Zvolna vstává, vztyčuje se*.)

KUBEČEK (*zaražen*). Kdo to je – Jako by sám –

TOMÁŠ (*vděčně a slavnostně*). Josefe Kubečku, přistup blíže!

KUBEČEK (*se lekne*). Že je to horský pán! (*Přemáhá se*.) Vy – vy mne znáte? Kdo jste?

TOMÁŠ (*opět tímžetónem*). Jsem ten, kterého bys doma dole nevítal, ani mu groše nepodal, ale tady se bojíš mé jméno vyslovit.

KUBEČEK. Pane –

TOMÁŠ. Znáš tě i tvé dílo. Proč opouštíš verpánek, proč se touláš po horách, proč ke mně přicházíš?

KUBEČEK. Přemocnej pane; pane Johanes –

TOMÁŠ (*ostře*). Co!

KUBEČEK. Prosim za odpuštění, jestli v tom nějaká pomejlenost, horský pane. Já myšlení tam jsem obrátil, odkud jistější pomoc bylo očekávat. Zdálo se mně, jakobych viděl proroka svatého, korunovaného s prstem na onen text žalmu stýho, dvacátýho: „Pozdvihl jsem očí svých k horám.“ I pozdvihl jsem oči k horám –

TOMÁŠ. Krkonošským, kdež se poklady skrývají. Chtěl jsi sem na sv. Marketu.

KUBEČEK. Vy víte! Chtěl jsem podle písma –

TOMÁŠ. Oho, podle písma hledáš hříšný mamon.

KUBEČEK. A dyť já ne, dyť soused Lelek vod nás, von Hrůza Lelek cem chtěl.

TOMÁŠ. Kdo je ten Lelek.

KUBEČEK. A prosím vod nás chalupník.

TOMÁŠ. Kde je.

KUBEČEK. Ztratil se mně.

TOMÁŠ. Jdi ho hledat. Přivedeš mně Hrůzu Leleka.

Hlas z leva za scénou: Kubečku! Jozo!

KUBEČEK. To je von! Přivedu ho, to ho přivedu.
(Odkvapí na levo.)

TOMÁŠ. Z těch by mohl mít pan Johanes radost. Ale Tomáši vagante, pokloň se, sám sobě se pokloň. Tys Rybrcou, pan Johanes, horský pán. A poruč si, no, poruč si! Hospodu si poruč, plný džbán a třeba i housle, harfíčku! Máš pěkné království: všes a všes a kamení, kleč, slatinu a mlhy lán. *(Otočí se do pozadí, kdež v ten okamžik viděti mlhou světla.)* Oho! Světla? Opravdu světla! Osvětlená okna, stavení! Že jsem prve nic neviděl! To byla hustší mha. Stavení, nocleh! *(Vykročí směrem ke světlům, hned však stane.)* Ah, harfa, housle! *(Naslouchá.)* Opravdu, hrají tam. Hospoda to je a ne salaš ubohá. Rybrcoule, horský pane, nech si své království. *(Jde za světly.)* A cestička hlele! *(Zastaví se.)* Přestali hrát. *(Naslouchá.)* Ticho, nehrají. Však oni zase spustí. *(Jde a zase stane.)* A světlo, kde je světlo! *(Mrzutě.)* Teď právě sfouknou je a jdou

na kutě. (*Volá.*) Hej, hospodo, hej, hospodo! (*Zajde do pozadí, zmizí v mlze, jež hustější vlnou letí pozadím.*)

PRVNÍ SKALNÍ DUCH (*vystoupí z prava*). Štvanice už začala. (*Směje se.*) Honí se za štěstím a honí sebe v mlze, kamením i v blátě.

DRUHÝ SKALNÍ DUCH (*vystoupil zároveň z leva*). A pro štěstí se třeba uštvou, zabijí.

RYBRCOUL (*zjeví se ze země*).

PRVNÍ DUCH. Náš pán!

DRUHÝ DUCH. Tys opustil své podzemí –

RYBRCOUL. – kdež jenom zlata svit a drahé kamení bleskotavě mihotá v taj mrákava, v skal němou velebu, kterouž nezachvěje ani vzdech, ni smích, kde tiše, bez šlepeje kráčí čas. Jsem vznešeného klidu syt, v něm prázdno je; mne moří ticho ztrnulé a šero posvátné.

DRUHÝ DUCH. Chceš se vznésti větrnou bouří.

RYBRCOUL. Ne; ale svoji moc chci ukázat tu pod horami, svoji moc a vládu. Příhodný teď nastal čas, neb tam dole zmatek války a rozbroj zuřivý.

PRVNÍ DUCH. A přec i sem se ještě odvažuj.

DRUHÝ DUCH. Ó pane, hněvem zahoříš, až uzříš zpustošené stráně, v nich kmeny poražených stromů jako mrtvoly, osekané, oloupané, obnažené, až vstoupíš v pasek světlé hřbitovy, až uvidíš, jak v dělném rojení se množí jejich mraveniska. Jedno-li jim rozkopneš, tím hustěji se rozlezou, nová nanesou a dál se derou, hloub a hloub a usazují se nám tady, ač mají odpor k nám i k tvojí říši.

PRVNÍ DUCH. Ba už i tu v tvém panství troufají si tropit z tebe smích.

RYBRCOUL (*prudce vpadne*). Kdo se opovážil!

DRUHÝ DUCH. Jakýs toulavý student s posměškem tě volal a za tebe tu stál, tu na tomto místě a vyslychal, jak ty bys byl, dva smrtelné, jež přihnala sem lakota.

PRVNÍ DUCH. My zarazili jejich rouhání.

DRUHÝ DUCH. A rozplašili jej i ty dva. Teď se honí mhou.

RYBRCOUL. Chci je vidět, oba žíznivé i toho smělého.

DRUHÝ DUCH. Hned pane náš. (*Zmizí.*)

PRVNÍ DUCH. (*Zmizí.*)

RYBRCOUL (*hledí zachmuřeně před se, pojednou vztáhne ruku nad bromadou kamení, z něhož vyšlebone modrý plamínek*).

RYBRCOUL (*zmizí v pravo za houštinou kosodřeviny*).

KUBEČEK (*z leva*). Tady jsem už, myslím, byl. To chodím do kola, jako by mě zlý podmámil. (*Sblédne plamínek.*) Pán bůh s námi! Vohníček! Poklad! Poklad hoří. Bože, poklad! Hruza mne obchází! (*Chce se pokřižovat.*) Ale ne se vohlížet, jen se ne vohlídnout. (*Bážílivě postoupí.*) Je to, je, hoří, pořád hoří. A nikdo tu. (*Chce se ohlídnout, ale vzpamatuje se.*) Ne, nic, jen se ne vohlížet. Ale kam to zlato dám. (*Ohmatává kapsy, vytáhne šátek, klekne, vzdychne.*) Co to za mnou – U hlavy to bzučí, syčí – Ale ne, nic. (*Dolezl ke bromadě kamení, začne se v něm brabat. Plamínek vyskočí výše*

po bromadě.) Aha, tuhle tu, tady je (*rozhrabuje kamení*) poklad.

LELEK (*vystoupí z leva, nesa v pravici prázdný šátek*). Jedna hrůza, zasej tu! (*Spatří Kubečka.*) Hele, je to von! Kubečku!

KUBEČEK (*sebou škubne ale neohlédne se*).

LELEK (*postoupí*). Kubečku, Józo!

KUBEČEK (*brabe dál, třesa zamítavě hlavou*).

LELEK. Poslouchej, Kubečku, co se stalo!

KUBEČEK (*brabe zuřivěji*).

LELEK. Co se stalo, Jezus Marja!

KUBEČEK (*se maně ohlédne*). Co!

LELEK (*mávně prázdným šátkem*). Kohout mně uletěl.

KUBEČEK. Čert ho vzal i s tebou. (*Chce hrabat dále, v tom plamínek zmizí.*) Poklad zhas'! Konec! (*Hledí ztrnule na bromadu kamení, okamžik čeká.*)

LELEK. Co to děláš!

KUBEČEK (*vyskočí a rozzvuřen popadne Lelka*). Hned bych tě zabil vejhudo! Tys mně to zkazil!

LELEK (*ustupuje v pravo*). Ale Józo, dyť já –

TOMÁŠ (*vyjde z leva, stane překvapen bledě na zápasíci.*) Už se dělí!

Na pravo za scénou zakokrhá kohout.

LELEK. To je von! (*Vytrhne se Kubečkovi a zmizí v pravo.*)

KUBEČEK (*za ním*). Já ti dám kohouta!

TOMÁŠ. Už věřit začínám, že jsou v tom čáry, že

spectra et lemures tu panují! Kam se ženou ti dva blázni blázniví. (*Chce za nimi, ale stane, neboť*)

RYBRCOUL (*v podobě myslivce vystoupí z prava a usedne na bromadu kamení*).

TOMÁŠ. Aj tam, kde jsem prve hrůzu plodil, (*s úsměškem*) teď abych sám se bál. Ah, vždyť je to myslivec. Dobrý večer a hned prosím, pane polesný: vlezl jsem do labyrintu a teď nevím, kudy kam. Prosím, vyveď mne.

RYBRCOUL. Kam chceš?

TOMÁŠ. Do hospody. Tady se mi prve ukázala. Svítili tam a pěkně hráli. Ale zhasili pak, já zabloudil a hospody jsem nenašel.

RYBRCOUL. A nenajdeš. Není tu žádné, ba ani salaše.

TOMÁŠ. Tedy je to pekelné mámení. Čí ruka mne to chytla za nos a vodí mne! Už nohou necítím. (*Usedne poblíže Rybrcoula.*) A žízeň!

RYBRCOUL (*mu podá láhev*). Posilni se.

TOMÁŠ. Oh, činíš mně pomýšlení! (*Napije se.*) Gratias ago.

RYBRCOUL. Kdo jsi.

TOMÁŠ. Věz, pane polesný, že pytlák nejsem a taškář také ne. Jsem vagant, tůkař tůkavý. Toulal jsem se ze škol na školy, doma, v cizině, v té nejdále. Moudrosti jsem kořen hledal. Teď ve světě se učím a má frequens už jen u mistra života.

RYBRCOUL (*s úsměškem*). Toť přísný pán.

TOMÁŠ. Ó dává těžký úkol matheseos. Mnozí lámou si jím hlavu, teskní, lopotí se. A přec, kdo z nich

se dopočítá, kdo může na konec si spokojeně říci: Quod erat demonstrandum? A pak, i když nejlíp počítáš, smrt, ten neúprosný commissarius, ti zvolá: „Lapsa, udeřila hodina“, a smaže tabuli. Tabula rasa, úkol nedopočítán a kandidáta odnesou, toho cum applausu, toho tiše, bez slávy. Ale lůže jedno jim a jedno zapomenutí.

RYBRCOUL. Ty, myslím, vesele ten úkol počítáš.

TOMÁŠ. Alespoň bez tesknosti. Nekalím si studánku, ze které mám pít. Nač se trudit, když všech filosofů moudrost na ten úkol nestačí. Má starost jediná teď byla hledat noclehy a shánět viaticum. Nic už ne dbám o hodnost a úřady.

RYBRCOUL (*s úsměškem*). Tys míval úřady?

TOMÁŠ. A jak vznešené! Vicarius jsem byl, ale jen u kostelníka. Co den jsem za něj třikrát zvonil. Než z toho obročí byl koláč tak hubený, že nic už nezbyvalo nežli ten provaz od zvonu. A tak jsem šel, když jsem nechtěl viset. Pak patronem jsem byl, divadla patronem a krásných, jako živých maňásků. To celý svět jsem vozil na vozejčku. Než rufiáni žoldnéři mne chytli v lesním ouvoze a vzali koníka i vůz a rozbili mé milé maňásky. Jen král mi zůstal, král a kněz; ale jenom s těmi, bez sedláka, jaká komedie. To přec uznáš.

RYBRCOUL. A k jakému ouřadu jsi pak byl povýšen?

TOMÁŠ. K praeceptorskému. Lectiones jsem dával, mládence jsem učil, i panny jsem měl k informaci. Pak bral jsem introitum ke škol kantorům. Z těch

každý se mne ptal, jaký trakturuju hlas; a já že bas. Ale on, že by potřeboval alt. To byla, pane, těžká mutací, a tak nezbylo zas nic než poutníková hůl.

RYBRCOUL. Odkud teď přicházíš.

TOMÁŠ. Z vojny.

RYBRCOUL. I vojákem jsi byl!

TOMÁŠ. To nikoliv. Ne v regimentu, ale za regimentem, kdež jsem učenosti rozsíval. Metlou a slabikářem.

RYBRCOUL. Učilš vojanské děti.

TOMÁŠ. A sebe trpělivosti. Být, pane, mezi furiemi, jež slovou vojačky, toť přísné examen. Ale div, tam v ležení, v tom drábů pustém rojení jsem shlédl –

RYBRCOUL (*vpadne s ousměškem*). Aha! No, a mladá, spanilá?

TOMÁŠ. Přemilá a vznešená.

RYBRCOUL. Oho! Svobodná?

TOMÁŠ (*vážně*). Svobodná, ne však na svobodě, nýbrž v zajetí. Princezna, ach, pane, této země princezna, jejíž vojsko, slyšels, v kruté bitvě potřeli.

RYBRCOUL. Už ji mají! Zajali ji!

TOMÁŠ. Pane, jaké neštěstí!

RYBRCOUL. Kde ji jali –

TOMÁŠ. Kdes cestou k zemské bráně, když tam prchala do svého posledního outočiště. Má prý hrad tam nedobytný, nepřístupný, v tajném koutě Kačenčiných hor. Proto pak pro pošklebek Kačenka jí říkali. Zajatou vezli vítěznému vladaři a jeho dvoru, aby

triumf měl. Mne lítost popadla, když jsem uzřel něžnou princeznu tak pokořenu, poníženu, a krev i svědomí se hnuly, když jsem musil přеслýchат, jak každý sprostý dráb a žoldák ničemný směl kněžnu potupit a rouhat se jí posměšky.

RYBRCOUL. I svědomí tvé – Proč –

TOMÁŠ. Vždyť, pane, jsem byl s nimi, v jejich službách. Ó, tam jsem prohlédl!

RYBRCOUL. Mluvil jsi s tou princeznou?

TOMÁŠ. Ne. Však u stanu, ve kterém ji věznili, jsem za večerů zpíval, submissa voce, tiše, ale z hluboka, ze srdce hluboka, v té touze, naději, že snad ve vřavě tvrdé cizoty zvuk mateřský útěchu jí přivane.

RYBRCOUL. Tos jí pomohl!

TOMÁŠ. Však přemýšlel jsem také, jak ji osvobodit. V tom náhle zmizela. Uprchla z tábora.

RYBRCOUL. Uprchla!

TOMÁŠ. Tady u těchto hor. Hned se hnali za ní divým honem.

RYBRCOUL. A ty?

TOMÁŠ. Já na ráz jsem dal vale nehodné své službě.

RYBRCOUL. Abys sloužil krásné princezně.

TOMÁŠ. Ó, kdybych mohl! I já se za ní pustil v dychtivém spěchu; však nadarmo.

RYBRCOUL. Chytili ji –

TOMÁŠ. Dosud ne. Kdož ví, kam se nebožátko poděla.

RYBRCOUL. Jdeš si jinam hledat štěstí.

TOMÁŠ. Štěstí! Teď už jen klidné noclehy. Jen klid-

né noclehy. Co hledat, honit štěstí. Kdo honí štěstí, sám je štván. Štěstí sic je vzácná květina, často však ji zalévají slzami. A mšice se jí drží, mšice závisti. Té klouzačky už, pane, nehledám. Nohy na ní snadno ujedou, nebo ti je podrazí a nežli se na ní rozjedeš jsi u konce.

RYBRCOUL. Kdyby tě však štěstí samo potkalo –

TOMÁŠ. Už nepotká, už ne. Kdo hledí všemu na grunt v komedii života, toho nepotká. Jen se mi teď ukázalo, že nastává mně nový život –

RYBRCOUL. Ve službách té princezny.

TOMÁŠ. A již je z toho dým.

RYBRCOUL. Ale vesel jsi.

TOMÁŠ. Už jen odevzdán. Než rozesmát se ještě mohu, a když ke rtům nahnou džbán, nestarám se tesklivě, že uzřím jeho dno, a když fajfčíčku si zapálím, nic nevzdychám, ach že tabák brzo dohoří. Je to málo, ale věř, že s Rybrcoulem, horským pánem, bych já neměnil.

RYBRCOUL. Oho! A proč!

TOMÁŠ. Mít zlata po bradu, hrabat se plnou hrstí v drahém kamení a zívát při tom velebně dlouhou chvílí.

RYBRCOUL (*vpadne*). A přec se každý blázní po těch jeho pokladech. Za zlato je moc i sláva.

TOMÁŠ. Ne však štěstí.

RYBRCOUL. I štěstí koupíš.

TOMÁŠ. Ne však to, na něž by se srdce třáslo, v němž by žádnou jinou touhou se již nezachvělo a syto blaže-

ností vykřiklo: „O štěstí!“ (*S úsměškem.*) Myslíš, že takové pan Johanes tu má?

RYBRCOUL (*zachmuřeně*). To asi ne.

TOMÁŠ. Ba ani touhy po něm. Leda jen po vládě a panování. Jej blaží lidi tady pod horami soužit, moc svou ukázat a vládnout, panovat, jen panovat.

RYBRCOUL. Směle mluvíš. Pamatuj, žes v jeho říši. Kdyby se ti zjevil –

TOMÁŠ (*vesele*). Ah, před chvílí se ukázal.

RYBRCOUL (*vstane*). Komu.

TOMÁŠ. Ševci a chalupníku. Já, rozuměj, ty strejce postrašil, a věřili, že sám to horský pán.

RYBRCOUL. Tím se tu nechlub. Cos jim řekl?

TOMÁŠ. Nu, trochu jsem je zpovídal. Ale Rybrcoul pak –

RYBRCOUL (*vpadne*). Toho jména tu již nejmenuj, ať se ti něco nestane. Nenávidí ho. A žertů nech, nevyzývej ho, neznáš jeho moci.

Střelná rána za scénou v levo a hned druhá.

TOMÁŠ (*kvapně postoupí*). Co je, pane polesný.

KAČENKA (*chvatně vystoupí z leva*).

RYBRCOUL (*pro sebe*). Mé dávné touhy zjevení!

TOMÁŠ. Princezno!

KAČENKA (*jako ze snění*). Já tvé písní naslouchala v zajetí.

TOMÁŠ. Stíhají vás.

KAČENKA. Prchám; pouta chystají a pokoření.

RYBRCOUL. Zůstaň u mne.

KAČENKA. Tu chlad a temno. (*Chce dál.*)

TOMÁŠ. Má princezno!

KAČENKA (*k Tomášovi*). Ty mne neopustíš. (*Odchází v pravo.*)

RYBRCOUL. Neodcházej, záštitu ti dám.

KAČENKA (*se nezastaví, neohlédne*). V tvé záštitě má zkáza.

TOMÁŠ (*volá za ní*). O princezno, kam jdete!

KAČENKA (*stane*). Kde života tkví kořeny. (*Zajde v pravo*).

PRVNÍ VOJÁK (*vyrazí z leva, zahlédne ještě Kačenku*). Tam, tamhle, vidíš ji?

DRUHÝ VOJÁK. Je to ona! (*Chytějí za Kačenkou.*)

TOMÁŠ. Dál ani krok!

PRVNÍ VOJÁK. } Z cesty!

DRUHÝ VOJÁK. } Zabiju tě!

TOMÁŠ. Zpátky, nepustím vás!

PRVNÍ VOJÁK. } Oho!

DRUHÝ VOJÁK. } Taková kosinka! (*Napřahuji zbraň*).

RYBRCOUL (*proti vojákům*). Strach ne z vás, ale na vás! (*Mávně do pozadí. Z par se vynoří skalní duchové. Víchr zaduje.*)

PRVNÍ VOJÁK. O běda, to sám –

DRUHÝ VOJÁK. Zabije nás! (*Prchne v levo.*)

PRVNÍ VOJÁK. To sám – (*Prchne za druhým.*)

TOMÁŠ (*zmahá svůj úžas, nutí se do veselého tónu*). Pan polesný! Ah –

RYBRCOUL. Smělče, tu mne máš, jak jsi sobě přál a žádal.

TOMÁŠ. Ukázals mně teď svou moc. (*Ukáže na duchy.*) I ten chorus na mne? Jaká čest!

RYBRCOUL (*kyne, duchové zmizejí*). I bez něho zviš o mé moci. Jen prstem hnout –

TOMÁŠ. A nebohý vagant bude zašlápnut jak brouk. O hrdinství! A tu, na tvé půdě! Nuž jak odskáču teď za to, že jsem mluvil upřímně?

RYBRCOUL. To tvé štěstí. Jsi opovázlivý, ale jinačí než ti, kteří sem se plazí žebronit, všichni jednoduše do omrzení. Žij! Bez trestu tě propouštím.

TOMÁŠ. Mé díky, horský pane. A ještě více za to, žeš hodil na ty katy úzkost smrtelnou.

RYBRCOUL. To pro tu princeznu tak všele děkuješ –

TOMÁŠ. Že nemusí zas v ponížení. A teď, s dovolením, odejdu.

RYBRCOUL (*ironicky*). Ani klidný nocleh bys teď nepřijal?

TOMÁŠ. Klidný? Dnes? Jest už pozdě, k tvrdé půlnoci se chýlí, tma v lesích ulehla. V nich jistě bloudí Kačenka.

RYBRCOUL. Chceš za ní.

TOMÁŠ. Slyšel jsi, co řekla.

RYBRCOUL (*se usměje*). Hm, slyšel. Ale tvé pomoci jí netřeba. Jeť v mé říši, má, a v mé říši zůstane.

TOMÁŠ. To ne! Chce a musí odtud. Vyvedu ji.

RYBRCOUL. Nepustím tě.

TOMÁŠ. Tedy zabij mne, a krev má bude pečeti tvého slibu, který slíbils před chvílí.

RYBRCOUL. Hm, dal jsem ti volnost, pravda. (*Po-*

mlka.) Jdi si tedy. Ale rozvaž, že se dáváš se mnou v boj a rozvaž také, jaká je tvá síla.

TOMÁŠ. Jsem sám, ale přece ne tak sláb. O sebe se babsky nechvěju, pro sebe nic zjištně nehledám a velký úkol přede mnou tak jako ohnivý sloup na poušti. Toť má síla. Princeznu z tvé moci vyvedu.

RYBRCOUL. Ty, bloude, myslíš, že pod tímto kopcem jest mé moci konec?

TOMÁŠ. O vím, že daleko je ke hranicím tvého panství, k Turovu hoře tajemné, v níž dřímá svaté vojsko.

RYBRCOUL. A snad v ně doufáš, haha. Ó, jen se těš! Síla jenom vítězí, ne blouznění a snivé naděje. Ale jdi, jdi si, máš volnou cestu řiší mou. Jdi bez překážky, nechám tě, pokud půjdeš. Avšak zastávky se chraň. Jak sobě pohovíš, jak staneš nebo zastavit se dáš buď k odpočinku nebo slabostí, uhodí má moc ať zjevně, ať stajená a pak běda ti! A napřed věz: Kačenčiny hory neuzří tvé princezny. Nevydržíš, (*zasměje se*) troufalost jen nestačí, když není síly.

TOMÁŠ. Ta bojem poroste. Kačenko princezno, již jdu. (*Odchází v pravo.*)

RYBRCOUL. Jdi, směle, přijdu za tebou. Ale sem se vrátím s vzácnou kořistí.

Vichr zabučí, oblak mlhy se přiřžene.

RYBRCOUL (*v něm zmizí*).

JEDNÁNÍ DRUHÉ.

V lesní dolíně. Na levo v popředí kraj lesa. Na pravo v popředí skály a březina ve svahu. Pozadím teče potok; přes něj na levo v pozadí lávka vedoucí k osamělé chalupě na úpatí skalnatého chlumu, kterýmž se vzhůru vine stezník. U chaloupky v rohu keř černobýlu. Na záspi nízká, hrubá lavička. Noc, měsíc svítí.

KOŘENÁŘKA, ZUZKA.

KOŘENÁŘKA (*statná stařena, vyjde z lesa v popředí v levo, nesouc na zádech měchovku plnou bylin*). Tak vidíš, Zuzanko, už jsme šťastně doma. Koření dost a svatojánského, a nic nás nepotkalo, ni duch ani žádné mámení. A myslilas, že za každým keřem uvidíš divoženku nebo lesního muže.

ZUZKA (*děvčátko, nese v zástěře květiny*). Ale slyšela jsem, babičko. Když jsem trhala u rokle kvítí, tak to z lesa štěkalo jako veliký houf psů; a tak tence zlostně štěkali.

KOŘENÁŘKA. To výzlata se na měsíčku honila.

ZUZKA. A pak jsem, babičko, i zpívat slyšela.

KOŘENÁŘKA. Kdy –

ZUZKA. Před chvílkou, když jste byla v pasece. Zpívaly tam za doubravou; ženské hlasy bylo slyšet, z daleka, ale krásně.

KOŘENÁŘKA. To snad lesní panny na paloučku tancovaly. Žes nic neřekla –

ZUZKA. Já pořád poslouchám, já to ještě slyším. Ještě. Už míň – už – už nic, už je ticho. Ach, babičko,

je tak divně. Už nic nepřijde tu noc, už nic? Bojím se, jsme samy.

KOŘENÁŘKA. Táta se už brzo vrátí.

ZUZKA. Ale kdyby se teď přihnaly –

KOŘENÁŘKA. Kdo.

ZUZKA. Šeredné jezinky s velkýma hlavama, co mají oči nerovné a posílají na lidi divoký pláč; ba-
bičko, divoký pláč.

KOŘENÁŘKA. Nepřiženou se; a kdyby se přihnaly, nebudou mít k nám moci. Pán bůh dal koření sílu, a kdo ji zná, i duchům se ubrání. Vidíš, (*ukáže k chalupě*) u stavení sv. Jana pas; toho keře se každý zlej-
dich chrání a dnešní noci obzvláště. A sama si neseš
mocné byliny. Postel jimi posteješ, pod stůl je na-
sypeš, a uvijeme čerstvý věnec nade dveře, (*zatím
došly na zásep*) a hned tady na měsíčku. Počkej, při-
nesu lejčí. (*Odejde do stavení.*)

ZUZKA (*sedne na lavičku, začne rovat kvítí na klíně,
zdhy však ustane, rozhlíží se a napjatě naslouchá*).

KOŘENÁŘKA (*bez měchovky*). Tak tu je lejčí, Zuzan-
ko; lípové jsem vzala. (*Sedne vedle Zuzky.*) Tedy trojí
kvítí do toho věnce jak má být: heřmánek – je tu –
sv. Jana bylina, tady, a ouročník, tak. Tohle troje
kvítí ve věnci má čarodějnou moc. Zlý nebude mít
k nám přístupu. (*Vije věnec.*)

ZUZKA. Ani horský pán? (*Podává kvítí.*)

KOŘENÁŘKA. Ani pan Johanes. Ten teprve ne.
Tomu už černobejl tu nevoní.

ZUZKA. Je zlý –

KOŘENÁŘKA. Zlý a pánovitý. A není naším přítelem. Z těch hor tu nad námi se na nás pořád mračí, bouřky, větřice nám posílá; a pořád hrozí, ustavičná hrůza.

Pomlka.

ZUZKA. A táta nejde.

KOŘENÁŘKA. Od jámy sem je kus. A snad se stavil u kmotra nebo ho po šichtě zas zdrželi. Ten cizí, nový správce jim ukládá přes čas. A za to, že je dře a šidí, ještě jim laje a hrozí. Ó, je to těžké živobyť! Tady všude a dál v kraji ještě hůř. Pán Bůh nás trestá tou vojnou a vším tím trápením. A konce tomu není. Kdož ví, co táta zase přinese, co hrůzy zas uslyšíme.

ZUZKA. Jestli zas o princezně. Víte, babičko, jak tuhle povídal.

KOŘENÁŘKA. Ach, dítě, to snad není ani možná. Královskou princeznu obrat, o všecko oloupit a ještě pak ji pouty okovat –

KRAJÁNEK (*z březiny, rovnou k chalupě*). Dej pán bůh dobrý večír.

KOŘENÁŘKA. Ah, krajánku ty! Jdeš na nocleh –

KRAJÁNEK. Dnes na nocleh! Ani bych v tom tichu u vás neusnul. Mně musí voda zpívat jako děťátku, a mlýn klapat, abych zamhouřil očička a usnul.

KOŘENÁŘKA. No, pořád veselý.

KRAJÁNEK. Ba milá brachu, veselost mně utekla. Nechce se mnou chodit, když teď všude násilí a nikde spravedlnost. Co já teď na svých toulkách přehlídnu a přeslechnu! Věť, že mnohokrátě samým jitem na

nocležích od hospodářů s pláčem doslejších, jak pána boha prosí ne za pokoj, ale za morovou ránu. Zoufají a chtějí raději pomřít.

KOŘENÁŘKA. A člověk musí se na všechno to trápení dívat i snášet je a všemu amen říkat.

KRAJÁNEK. To je ta psota nejhorší, že všemu amen říkáme a jenom stýskáme. I to sneseme, že naši princeznu teď –

KOŘENÁŘKA. Co!

ZUZKA (*s úzkostí, po tichu*). Babičko!

KRAJÁNEK. Neslyšeli jste střílet?

KOŘENÁŘKA. Ne. A stříleli?

KRAJÁNEK. Je hon, téhle noci hon na krásnou, vzácnou laň. Naši princeznu dnes štvou a honí. Vedli ji do zajetí.

KOŘENÁŘKA. Ze země ji chtěli odvést!

KRAJÁNEK. A už ji vedli. Ale tu v těchto lesích jim utekla a proto ten hon.

ZUZKA (*tiše*). O bože!

KRAJÁNEK. Slyšel jsem to u jámy, když jsem šel okolo.

ZUZKA. Táta už ví!

KRAJÁNEK. Sám mně to povídal.

KOŘENÁŘKA. Ze nejde.

KRAJÁNEK. Správce ho zdržel.

KOŘENÁŘKA. A co princezna.

KRAJÁNEK. Dosud jí nemají. Jako by do země zapadla.

KOŘENÁŘKA. Kdybys ji tak potkal!

KRAJÁNEK. Však schválně jsem si zašel tady po lese, kdybych ji snad uviděl.

KOŘENÁŘKA. Ale kdybys na vojáky vrazil –

KRAJÁNEK. Taky bych se nevyhnul. Dej vám pán bůh dobrou noc. (*Zajde za chalupu, pak jej viděti na stezníku nad ní a tím zajde.*)

KOŘENÁŘKA. Dobrou noc.

ZUZKA (*úzkostně*). Že se nebojí –

KOŘENÁŘKA. Ó, ten se nebojí; ani duchů ne. Umí s nimi. No, krajánek; má na ně slovo, živé, svaté slovo.

ZUZKA. Ale princezna, babičko, chytanou-li ji, celá se třesu.

KOŘENÁŘKA. Pán bůh ji ochrání, neboj se. A teď, holečku, dopleteme ten věnec. Ouročník máš –

ZUZKA (*bledí zamyšleně k lesu*).

KOŘENÁŘKA. Ouročník, Zuzko –

ZUZKA (*se vytrhne*). Tu je.

KOŘENÁŘKA. Teď to zavážu – tak – Věnec už je. Pojď, teď ho zavěsíme. (*Sejme suchý věnec nade dveřmi, dá jej Zuzce.*) Tu máš, podrž ten starý, ten spálím na božím ohni. (*Věsí nový věnec nade dveře a říká:*) Skrze jméno věčného boha zaklínám tě, ať jseš kterýkoliv zlejduchu nečistý, abys jen s třesením a se strachem sem se přiblížil, přes práh nev kročil, aby to stavení bylo čisto od tebe od času do času, od Jána do Jána, na věky amen. (*Pokřikuje se.*) A teď, Zuzko, pokroč bez bázně, svatá moc v tom kvítí bude s námi.

ZUZKA (*se plaše ohlédne, v tom spatří Kačenku*). Ba-
bičko vidíte?

KAČENKA (*rychle vyjde z březiny v pravo, ohlíží se
plaše. Spatří chalupu, chvatně k ní zamíří*). Zůstaňte vy
dobří lidé, počkejte! Prosím, tebe stařeno, popřej
mně přístřeší jen na chvílku, co sobě vydechnu.

KOŘENÁŘKA. Zabloudila jste, nebo – (*náhle jí svítne*)
snad vás stíhají.

KAČENKA. Prchám ze zajetí.

ZUZKA. Princezna!

KOŘENÁŘKA. Naše princezna!

KAČENKA. Jsem té země princezna. Vám se tajit
nemusím.

KOŘENÁŘKA (*prostě se klaní*). Ó, panno princezno,
teď jsme o vás slyšeli, že vás stíhají. Ó, jak vám ukřiv-
dili, jak vás trápili! My to všechno slyšeli. A dvořané
a páni že tak dopustili!

KAČENKA. Z těch věrné katu dali, jiní rozprchli se
v cizí kraj a ostatní se dali zastrašit neb koupit leskem
zlata, hodností.

KOŘENÁŘKA. Tak zradit, opustit vás, to je hanba!

KAČENKA. Opustili mne a všechno pak snesli a sněsti
musili. Mlčky snesli, když cizí začal vládnout po ciziu,
mlčky snesli a rukou nehnuli, když mně tvrdý vítěz
strhl korunu a když mne pro svou pyšnou chloubu
vlekl do zajetí.

KOŘENÁŘKA. Že boží posel do nich do všech ne-
uhodil! Ale vytrhla jste se z těch drápů.

KAČENKA. A takto přicházím. Ve svém, doma opuš-

těna, krutě stíhaná, tak vstupuju k vám v chudém závoji a plášti. Ty mám za lesk koruny a purpur královský.

ZUZKA (*sklesne jí u nohou*). Princezno!

KOŘENÁŘKA. Ale u nás poroučejte, poručte a řekněte si, co si přejete. Jen řekněte a všechno sneseme co máme. A sedněte si, panno princezno, odpočiňte si, chudáčku. (*Utrá lavici.*) Ach, odpusťte mé sprostné řeči. Ale že s vámi mohli tak jednat! Já nechtěla věřit, když syn nám přinášel ty smutné noviny. Ten se podiví, až teď přijde! A hladová jste, žízeň máte. Hned, hned dáme na stůl. Pojď Zuzko, pojď. (*Vejde do stavení.*)

ZUZKA (*za ní*).

KAČENKA (*sedí na lavici*).

TOMÁŠ (*rychle vyjde z březiny. Jak zahlédne Kačenku chvátá k ní. Dojda, poklekne na koleno*). Vy jste mne vedla, princezno, ač jsem vás neviděl. Dlouho jsem bloudil, až teď jsem našel novou, jistou cestu ve vašich šlepečích. Vámi se mi v hustém šeru rozběsklo, vy jste mne vyvedla z hanby, v níž samochtě jsem sloužil cizím s tupou lhostejností. Mně zjevení se stalo, když jsem vás uzřel v ponížení i teď před tím temným duchem, zjevení, světlo a mé duši posvěcení. Jako sen mi je, že meškám s vámi osvobozenou tu pod hvězdami, že již možná, že již budu sloužit jenom vám. Jako sen to je a přece pravda, (*vstane*) a také to, že vás z toho zakletého kouta povedu a bohdá vyvedu.

KAČENKA. Mně sloužit, rozvaž, je samý boj a od-
fíkání, a temný duch, jenž o mne ukládá, nepoleví,
neustane, aby tě zhubil pro tvou oddanost a věrné
služby.

TOMÁŠ. Před tím jste mi řekla: „Neopustíš mne.“
A neopustím, dokavad vás nevyvedu, dokavad mně
sama neřeknete: „Tomáši vagante, jdi!“ Avšak, prin-
cezno, musíme hned dál, Rybrcoul nám v patách, od-
dechu nám nepopřeje. Zastavit se, to již nebezpe-
čenství.

KAČENKA. Jen okamžik. A tady jsme si jisti u těch
dobrých lidí.

KOŘENÁŘKA *(ve dveřích)*. Tak poníženě prosím. *(Spa-
tří Tomáše.)* Ah –

ZUZKA *(stojí u ní)*.

TOMÁŠ *(ke kořenářce)*. Jsem věrný sluha naší jasné
princezny. Chci ji vyvést na hranice, tam kde je konec
Rybrcoulova panství.

KOŘENÁŘKA. To tudy půjdete. *(Ukáže na stezník do
chlumu.)* Však zatím přijde syn, on horník je v těch
dolech tady, co cizí páni koupili, a ten vás vyvede.
A dál pak se už doptáte na cestu i třeba na salakvardu.

TOMÁŠ *(kvapně)*. Je tam někde salvaguardia?

KOŘENÁŘKA. Je, ztracená varta, jak taky říkáme.
Tady za lesy v Kačenčiných horách.

KAČENKA. Ta stráž tam hlídá i můj skrytý hrad
a čeká mne.

KOŘENÁŘKA. Ó, ta je jako dobrý duch. U té bude
jistá ochrana. Škoda, že jste nepřišli o chvíli dřív; byl

tu starý krajanek, ten by vás tam byl dovedl. Však právě od toho jsem se, panno princezno, doslechla, že vás tu stíhají. Ale o vojsku jen mluvil –

TOMÁŠ. Ale teď ještě huře Rybrcoul.

KOŘENÁŘKA. Ten? To věším, ten je ve všem zlém. Můj syn, panno princezno, už taky o vás ví.

TOMÁŠ (*se za té řeči neklidně obližjí, pak nedočkavě*). Je na čase, temný duch se přižene.

KOŘENÁŘKA. Tady se ho nebojte. (*Ukáže na věnec.*) Svátá moc v tom kvítí nepustí ho sem. Tak prosím poníženě, panno princezno, a vy (*k Tomášskovi*) buďte taky naším hostem.

TOMÁŠ. Jen na chvílku, jen na okamžik a pak zase dále s prospěchem.

KAČENKA (*vejde do stavení*).

TOMÁŠ (*za ní*).

ZUZKA. Hned bych se, babičko, rozběhla tátoj na-proti povědět mu, aby si pospíšil.

KOŘENÁŘKA (*s úsměvem*). Teď bys se nebála, vid, to pro ubohou princeznu. Pojd. (*Vejde do stavení.*)

ZUZKA. Mám o ni strach. (*Vejde za kořenářkou.*)

Z lesa vyrazí první, druhý skalní duch, oba jako myslivečtí mládenci. Zůstanou na pokraji mezi stromy.

PRVNÍ DUCH (*hledě k chalupě*). Tam jsou, tam do té chalupy vkročili.

DRUHÝ DUCH. Však co na plat, když nemůžeme za nimi.

PRVNÍ DUCH. Prokletý černobýl!

DRUHÝ DUCH. Horší je ten věnec nade dveřmi.
Vidíš?

PRVNÍ DUCH. Bodá do očí. Co teď?

DRUHÝ DUCH. Ani sám náš pán tu nepomůže.

RYBRCOUL (*se za nimi zjeví jako polesný*).

DRUHÝ DUCH (*k Rybrcoulovi, ukáže na chalupu*). Tam jsou, odpočívají.

RYBRCOUL. Ale v jaké mocné ohradě.

PRVNÍ DUCH. Strhnout ji.

RYBRCOUL (*se zlostným úsměškem*). Tak jdi a rozškubej ten věnec proklatý.

PRVNÍ DUCH. Co tedy dělat?

RYBRCOUL. Sem je vyvábit, ať se nedostanou tam za hradbu toho kvítí na stezník do chlumu.

DRUHÝ DUCH (*náhle se obrátí v pravo*). Hleďte!

HRŮZA LELEK (*vyrazí z březiny bez šátku, bez hole, šepiči v ruce; všechn ubnán a vystrašen oblíží se za sebe*).
Stojím nebo ještě letím s tý pekelný stráně – Jedna hrůza! Stojím vopravdu a sám. (*Oblíží se.*) Kubeček se už za mnou nežene. Divokej švec. Ale kohout pryč, šátek pryč i hůl. Kde von je kohout – (*Naslouchá do březiny.*) Neozejvá se, je pryč! Kohoutku, můj kohoutku! Ach, s prázdnýma rukama se navrátit! Ta pekelná cesta nadarmo, a ještě bloudit! Kde to jsem –

RYBRCOUL (*vystoupí z lesa*).

PRVNÍ DUCH }
DRUHÝ DUCH } (*za ním*).

LELEK. Jedna hrůza! Ah, páni myslivci!

RYBRCOUL. Kdo jsi, co tu děláš!

LELEK. Bloudím, běhám křížem, šmikou.

RYBRCOUL. Proč?

LELEK. No, dyž ně tak sakulentsky prohánějí.

RYBRCOUL. Kdo?

LELEK. Inu Kubeček, Józa Kubeček, víte vod nás, švec Kubeček. Ten a Librcoul.

PRVNÍ DUCH. Co ho tak jmenuješ!

LELEK. No před váma to možu říct. To dybych mluvil s ním, s Librcoulem, a já s ním mluvil –

RYBRCOUL (*ostře*). S kým?

LELEK. Inu s Librcoulem, poudám. Věšte, jedna hrůza –

RYBRCOUL. A proč?

LELEK. Inu, dyž je to přec (*obližší se*) diunej strejc. Věšte, strach ně popad', srdce jsem měl jako jáhlu, ale přec jenomejc jsem nevostal tuhej. Ani nevím, kde se mně tolik slovíček uhledalo. Všeno jsem mu řek', že mně voda pole pobrala a sousedoj nic, jedna hrůza.

RYBRCOUL. A co on.

LELEK. Á, no, že by jo, dyž vidal, že mu nesu kohouta, celá vychota, jen co je prauda, ale pak najednou taková prohánka, kohout mně uletal, a s prázdnou, s holýma rukama k takovému pánoj – Prosím poníženě páni myslivci, nevidali jste tu něde mýho kohouta, černýho kohouta, byl celej černej.

RYBRCOUL. Viděli. Já ho mám. (*Sáhne do kabely.*)

LELEK (*radostně a dychtivě*). I božínku –

RYBRCOUL (*mu jej ukáže*). Tu je.

LELEK. Zastřelenej! Jedna hrůza! Tak už je konec!

RYBRCOUL. Chtěl jsi jej obětovat.

LELEK. To chtěl, do pramena hodit.

RYBRCOUL. Já ti poradím.

LELEK. Božínku, že byste chtěl!

RYBRCOUL. Jsem tu léta, znám ho.

LELEK. Jako Librcoula –

RYBRCOUL. Nepřestaneš-li –

LELEK (*škrubne sebou*). A bodejť! No já už – já –

A co prosím –

RYBRCOUL. Ještě radši nežli kohouta má věnec, z trojího kvítí věnec, když se mu hodí o slunce vejchodu do pramene, do živé vody. Tu ti ukážu –

LELEK. Ale ten věnec, kde ho vzít –

RYBRCOUL. Tamhle je, vidíš, nade dveřmi té chalupy. Jdi a přines si ho.

LELEK. Ale to bych – a dyť, dyť –

RYBRCOUL (*brozívě*). Má ti velká voda zase potrhat pole a zanést louku?

LELEK. Jedna hrůza, to ne, to ne!

RYBRCOUL. A souseda to minout?

LELEK. To teprv ne.

RYBRCOUL. Tak jdi a přines si věnec.

LELEK. Ale –

PRVNÍ DUCH (*ukazuje na chalupu*). Nejsou doma.

DRUHÝ DUCH. Snad bys nešel takový kus světa nadarmo.

LELEK. To je svatá prauda. (*Obrací se k látce.*)

PRVNÍ DUCH. A pro trochu kvítí –

LELEK. Taky svatá prauda. (*S pospěchem k chalupě.*)

RYBRCOUL }
PRVNÍ DUCH } (*ustoupí mezi stromy na levo.*)
DRUHÝ DUCH }

LELEK (*přikrádá se chce sejmut věnec nade dveřmi.*
V tom v nich stane)

TOMÁŠ. Co se opovažuješ!

LELEK (*ztrne*). Jedna hrůza!

TOMÁŠ (*slavnostně i káravě*). Hrůzo Leleku, co to děláš!

LELEK. To je von! (*Otočí se, chvátá k lesu v pravo.*)

TOMÁŠ (*směje se za ním, pak ustoupí zase do stavení.*)

LELEK. Pane myslivec! Librcoul! Utectě, Librcoul!
(*Žene se v levo a zaběhne do březiny.*)

Okamžik jeviště prázdné.

ZUZKA (*stane ve dveřích, vyhlíží, pak vystoupí na zásep.*)

PRVNÍ DUCH } (*zjeví se zase na pokraji lesa, ale tak,*

DRUHÝ DUCH } *že jich Zuzka nevidí.*)

RYBRCOUL (*za nimi*). Hle, náhrada za toho hloupého kmocha. Tam to dítě dostat do rukou a vynutíme vše.

PRVNÍ DUCH. Stane se.

ZUZKA (*na záspi zavolá*). Táto! (*Pokročí a vyhlíží.*)

V tom se ozve tichá hudba a tlumený zpěv:

Na dole, v ouvale
v májovém soumraku
dřímá květ

ZUZKA (*uvábená postoupí až k lávce a naslouchá*).

Tichá hudba za scénou a zpěv:

Na dole, v ouvale
v májovém soumraku
krásný sen –

Když hudba vyzní, ozve se tichem od lesa temné zavolání:

Zu-zanko! Zu-zan-ko!

ZUZKA (*radostně*). Táta! Táta! (*Vyběhne na můstek.*)

KOŘENÁŘKA (*ve dveřích chalupy*). Zuzko, kam běžíš, počkej!

ZUZKA (*ani se neohlédne, přeběhne můstek*). Táta!
Tá –

PRVNÍ DUCH. Jsi naše! } (*Popadnou ji.*)
DRUHÝ DUCH.

KOŘENÁŘKA (*chvátajíc za Zuzkou stane na můstku*).
Co chcete! To jste myslivci?

RYBRCOUL (*vystoupí*). Vydáme ti ji, vydáš-li nám tu, kterou skrýváš v chalupě.

KOŘENÁŘKA. Kdo jste, že ji chcete!

RYBRCOUL. Vydej ji!

KOŘENÁŘKA. Pojdte si pro ni. Jste-li dobří, pokročte.

RYBRCOUL. Přiveď ji!

KOŘENÁŘKA. A, sami sem nemožete. To jste něco kalého. Chval každý duch Hospodina!

RYBRCOUL. Nevydáš-li jí, odneseme tobě dítě.

ZUZKA. Babičko!

KOŘENÁŘKA. To že byste udělali!

PRVNÍ DUCH. Odnese me.

DRUHÝ DUCH. A zabijeme.

ZUZKA (*zaují*).

KOŘENÁŘKA (*v nablých úzkostech*). Svatý bože! (*Ob-
rdí se ke stavení.*)

TOMÁŠ (*vyrazí na zděp*).

KOŘENÁŘKA. O, pane, pane! Vnučku mně vzali
a chtějí za ni princeznu.

TOMÁŠ. Ani dítě, ani princeznu. (*Tasí kord.*) Lu-
piči, hubit nevinné dítě! Kde je váš pán a velitel,
ať se zastydí!

RYBRCOUL (*vstoupí mu na oči*). Tu!

TOMÁŠ. Oh, pan polesný! A takhle chceš-li zvítě-
ziti, horský pane!

KOŘENÁŘKA. Horský pán!

ZUZKA (*zaují*). Babičko!

RYBRCOUL. Haha, jenom ne tak citlivě. Ty sám jsi
vehnal dítě do té záhuby. Opusť princeznu!

TOMÁŠ. Vydej dítě!

KOŘENÁŘKA. Nenechám vám ho, kdybyste mne
i zabili!

KAČENKA (*chvatně vystoupí z chalupy na zděp a volá
na Tomáše*). Braň dítě!

TOMÁŠ (*vzrušen*). Slyším, princezno! Ale vy se
chráňte, zůstaňte tam! Nechoďte sem! (*Chce se obořit
na druhého ducha.*) Vydejte dítě!

DRUHÝ DUCH. } Ty se opovažuješ! } (*Nastaví oštěpy*

PRVNÍ DUCH. } Jen pojď! } (*proti němu.*)

HORNÍK (*s vyhaslým kabanem u pasu, čekán v ruce, vyjde z březiny*). Oho!

ZUZKA. Táto! Tatičku! (*Chce k němu.*)

PRVNÍ DUCH (*ji zadrží*).

HORNÍK. Zuzanko, co je!

KOŘENÁŘKA. Kradou ti dítě!

HORNÍK. Lupiči! (*Chce na duchy.*)

RYBRCOUL (*povystoupí*). Stůj a slyš! Jdeš právě v čas. Ty nebudeš tak bez rozumu jako tvoje matka. Co chci a žádám, to ti snadno vyplnit. Tvá chatrč chrání uprchlou, kterouž musím mít a kteráž bude má, buď hned v ten okamžik neb později. Proto mne marně nezdržuj. Vydej mně uprchlou a volně zavedeš si dítě za svůj práh.

TOMÁŠ (*k horníkovi*). Chtějí naši princeznu, té země princeznu.

HORNÍK. Naši princeznu!

KOŘENÁŘKA. K nám se utekla ze zajetí.

HORNÍK (*radostně*). Vysvobodila se!

KAČENKA. A žádá tvoji ochrany.

HORNÍK. Ó, princezno, nezradíme vás.

RYBRCOUL (*s broživým úsměškem*). I tys tak oddán slepou náchylností! Ale aspoň to mně učiň po vůli: Strhni tam ten věnec nade dveřmi.

KOŘENÁŘKA. A zbav se síly, co tě chrání.

HORNÍK (*posměšně*). A sebe zrad, vzdej se svého a buď slabochem, haha.

RYBRCOUL. Já velký příbytek ti vystavím, krásnou zahradu ti dám i pole lán -

HORNÍK. A na tom budu němým otrokem. Ó, rozumím!

RYBRCOUL. Pak ať pyká tvrdá hlava tvá! Ať nemá přístřeší a kam se složit, ať bloudíš u větru a bouří! Krov tvůj strhnu, chatu rozmetám ti do základů!

HORNÍK. A třeba zapal ji a hned, té chvíle. Zrádce nebude. Už ani slova. Dítě sem!

TOMÁŠ. Vydej dítě, horský pane! (*Oboří se na Rybrcoula, jemuž na pomoc přiskočí druhý duch. V tom*)

HORNÍK (*udeří na prvního a na ráz mu vytrhne Zuzku*).
KOŘENÁRKA (*přiskočí mu na pomoc, vezme vysvobozenou Zuzku a chvátá s ní na lávku*).

RYBRCOUL (*chce kořenářku uchvátit*). Ó, tu ještě je má moc!

KOŘENÁRKA (*již u samé lávky postaví se mu do cesty*). Ale jen až sem! (*Postaví se před Zuzku, která vběhla na lávku.*)

KAČENKA (*přichvátá, chopí se Zuzky*). Sem dítě, sem! Jsi zachráněna!

KOŘENÁRKA (*ke Rybrcoulovi*). Už je z tvé moci.
RYBRCOUL. Ale ne princezna. (*Ke Kačence.*) Ty se do ní zas dostaneš! (*Kyne duchům.*)

PRVNÍ DUCH } (*zmizí v lese*).
DRUHÝ DUCH }

RYBRCOUL (*ke Tomášovi s posměškem*). Tady princeznu nenecháš. Jen si ji veď dál! (*Zmizí v lese.*)

TOMÁŠ. Ó, povedu! (*Ke horníkovi.*) Ty klesáš, bratře, tys raněn! (*Podchytí jej a vede jej ke stavení.*)

HORNÍK. Jsem, ale dítě zachráněno i princezna.

KAČENKA. Ó, hrdino můj! Svou krev jsi pro mne
vyžil a všecko v oběť dal. Kterak ti děkovat!

KOŘENÁŘKA (*obvazující horníkovi hlavu, něžně*). Vidiš,
Zuzanka –

HORNÍK (*tiskne k sobě Zuzanku*). Mé dítě! A při-
jdou-li zas, princezno, ubráníme vás i dítě.

KOŘENÁŘKA. Dnes už nepřijdou. Noc minula, na
východě svítá.

TOMÁŠ (*ke Kačence*). Musíme dál.

HORNÍK. Jak rád bych vás vyprovodil!

KAČENKA. Kéz rána se ti záhy zacelí. (*Líbá Zuzan-
ku na čelo.*) Mé dítě, nikdy nezapomeň, co otec pro tě
podstoupil. (*Tiskne horníkovi, kořenářce ruku.*) Teď
půjdu jistěji. Buďte požehnáni! (*Odejde.*)

TOMÁŠ (*podá kořenářce, horníkovi ruku, poblíží Zuz-
ku*). Ó, silnější jsem vašim hrdinstvím. (*Odejde za Ka-
čenkou.*)

ZUZKA. Tatičku, bolí tě rána?

HORNÍK. Kdyby tebe mně vzali, pálilo by hůř.

Ranní červánky.

KAČENKA }
TOMÁŠ } (*zjeví se na stezce nad chalupou*).

ZUZKA. Princezno, má princezno!

KAČENKA (*jim kyne a zajde*).

TOMÁŠ (*jim mává kloboukem*).

KOŘENÁŘKA. Pán Bůh s vámi!

HORNÍK. Tu stezku za vámi my ochráníme!

JEDNÁNÍ TŘETÍ.

Jizba v pusté krčmě. V pozadí dveře, v pravo od nich široké, vybité okno, kterým viděti do starého lesa. V pravo dveře do komory. V levém koutě sešlá kamna, u nich lavička. V popředí v pravo starý stůl s trnoží, o něj opřená prostá židle. Podél pravé stěny nenatřená lavice. V popředí v levo u stěny stará truhla. Letní odpoledne. Schyluje se k bouři.

RYBRCOUL.

RYBRCOUL (*v podobě cizince. Je bledé, vyholené tváře, tmavě oblečen, plášt přes ramena. Stane u prahu*). Hej hospodo! (*Pokročí.*) Hej hospodo! (*Nablédne do komory, do prázdné trubly, shodí na lavici tlumok, jenž mu visel na řemeni přes rameno, obrátí se k vybitému oknu, do něhož učiní zdviženými rukama tajemný pohyb.*)

Příšeřím, do něhož se les ponořuje, tiše zažehne blýskavice.

PRVNÍ DUCH (*zjeví se u okna*). Čekám. (*Nablédne do jizby.*) Ah, nikdo tu.

RYBRCOUL. Pusto a prázdno. A černobýl a mocné koření tu nebrání a nezapudí nás.

PRVNÍ DUCH. Ale jsme tu již na hranicích tvého panství, ó pane, a (*ukáže do zadu*) nad tím lesem tu ta jejich svatá hora.

RYBRCOUL (*s posměchem*). A v ní to jejich svaté vojsko. Dávné moci bledá zář. Mrtvá síla: nic nám neublíží. Je plané jejich na ni vzpomínání. Ať se jím omamují.

PRVNÍ DUCH. Ale z té číše pijou i důvěru. A pak, ó pane, půjde-li jen tudy ten student s princeznou.

RYBRCOUL. Musí. Chtějí do Kačenčinych hor.

PRVNÍ DUCH. Ale přejdou-li a nestaví-li se –

RYBRCOUL. Princezna je do úpadu znavena.

PRVNÍ DUCH. Její průvodce však ještě neklesá.

RYBRCOUL (*zlostně*). Ba, že neklesá, dosud neklesá. Jde a jde, dál a dále, blíží se už k hranicím. Kdož by pomyslí, že v něm tolik síly. Ale přes hranice nesmí. Musí stanout, oddechu se oddat, na cíl zapomenout. Sem jej uváblíš. A jak tu bude – Sám a sám, haha – Nu, uvidím, jak jeho síla bojem poroste, co si počne, když nikdo s ním a nikdo za ním. Již odtud neodejde. Jen princezna, ale ta se mnou a již moje, moje! Jdi, přilákej ho.

PRVNÍ DUCH. Stane se. Nalícím na něj poctivou tvář vetchého starouška –

RYBRCOUL. Trop co chceš, jen je sem zaveď. Jdi, je čas.

PRVNÍ DUCH. Už jdu. Ale sem kdyby teď někdo k tobě vstoupil –

RYBRCOUL (*posměšně*). Ať vstoupí! Budu mít zatím kratochvíli.

PRVNÍ DUCH. Kdyby však chtěl překážet?

RYBRCOUL. Kdo, jen kdo! Ale ať zkusí! Hrůzou jej udeřím, že bude odtud uhánět.

PRVNÍ DUCH (*se ohlédne*). A již tu někdo je. Ale nějaký jen chroust.

RYBRCOUL. Nu, ten brzo odletí. Jdi!

PRVNÍ DUCH (*zmiří*).

RYBRCOUL (*ustoupí od okna, ulehne na lavici, opře se o tlumok; chvílku tak leží*).

ČEMERKA (*vstrčí hlavu do světnice, vstoupí*).

RYBRCOUL (*prudce usedne, nohy na lavici*).

ČEMERKA. A to je! Pán Bůh s námi!

RYBRCOUL. No, no, ten zlý nejsem, ani loupežník.

ČEMERKA (*bezděky ustupuje*).

RYBRCOUL. Co odcházíš! Abys věděl, jsem pocestný a bouřce utíkám tak jako ty. Počkej. (*S humorem.*) Ze tě přimrazím, neostaneš-li.

ČEMERKA (*přístupuje*). Pocestný?

RYBRCOUL. Pocestný. A ty jsi krejčí.

ČEMERKA. A to je, a to jsem. Však jsem právě odvedl dílo tady v doubravickém dvoře, správci jsem tam nesl kalihoty, spravované, a kabát šamlátový, spravovaný, a župici, také spravovanou. Samou správkou. A správkou si zas nesu. Kdo pak si teď dá ušít co nového v ten krutý čas, a to je, a to je. Člověk je rád, a to je, dají-li mu přilepit nějakou záplatu. A ty z daleka, z daleka?

RYBRCOUL. Z daleka. Širým světem jsem se toulal, celou říši a mnoho zemí prochodil, i po moři jsem jezdil. Ale věř, že není nikde tak bídně jako tu v té zemi; tu jsou ve všem o sto let pozadu.

ČEMERKA (*sedí na truhle*). A to je, a to je, žes tam neostal, žes chodil sem.

RYBRCOUL. Však kdybych nebyl zabloudil.

ČEMERKA (*dychtivě*). A co nového ve světě, co –

KRAJÁNEK (*ve dveřích se rozhlédne*). Áh, medle!

RYBRCOUL (*pro sebe, zlostně*). Ten bude překážet.

KRAJÁNEK (*pokročí*). Já myslil, že tu v té prokleté dřevě najdu čerta samotného a ten že se tu dlouhou chvílí obhryzuje. A oni dva bratři z mokré čtvrti.

ČEMERKA. Ale na suchu.

KRAJÁNEK (*postoupí*). A to je chyba. Sucho pro mlynáře zle a pro nás krajánky ještě hůř. (*Složí tlumok na trublu.*)

RYBRCOUL (*jízlivě*). Ty rád mokneš, ale pod sklínkou.

KRAJÁNEK (*pronikavě na něj hledí*). A ty rád ke všemu nos přistrčíš. (*K Čemerkovi.*) Divný pocestný.

ČEMERKA. Ale svět zobroubil, i na moři byl!

KRAJÁNEK. A teď tobě práší a na všecko tu ohrňuje nos, víd.

ČEMERKA (*tlumeně*). A přimrazit umí.

KRAJÁNEK (*ke Rybrcoulovi*). Že umíš přimrazit? A umíš-li také odmrazit do slunce vejchodu, aby přimražený nezčernal, umíš?

RYBRCOUL (*temně*). Umím.

Tiše se zableskne.

KRAJÁNEK. To umíš, jednoho přimrazit; ale takhle formana i s koňma i s vozem. To taky umíš?

RYBRCOUL (*zase tak*). Umím.

Dvakrát se tiše zableskne.

ČEMERKA (*úzkostně*). Krajánku, poslouchej, nech ho –

KRAJÁNEK (*nedbaje*). A umíš-li taky citírovat duchy, zavolat je –

RYBRCOUL (*se ošije, mlčí*).

Z temna zabřmi.

ČEMERKA (*ustrášen, ale přece plný zvědavosti*). A to je, a to je, duchy citírovat. To jsem vždycky slýchal, že musí být na to zaříkání, víš-li zaklínání psané na parkamentě netopejrovou krví a řečí smíchanou, ejpskou a filistínskou. A to je, to ty snad krajánku –

KRAJÁNEK (*vpadne*). Moc se ptáš. Je to velké tajemství.

ČEMERKA (*hledě naň s úžasem i s bázni, okamžitě mlčí*). Velké tajemství! To by mne umožilo, udusilo.

KRAJÁNEK. Jseš šplochotka.

ČEMERKA. No, to je, to já rád povídám, opravdu mlčet ne, ale když takhle někdo povídá, to zas ještě radši poslouchám, to ani nedejchám, obzvláště víte-li, když jde člověku mráz po zádech. Hhh! – (*Otřese se, pak pojednou.*) A víš-li co, krajánku, žene se bouřka, odtud nemůžeme, moh' bys něco povídat.

KRAJÁNEK. Povídat? Já jen potmě vypravuju. A ostatek, co já bych vypravoval, to – (*odmlčí se*).

ČEMERKA. Co, co –

KRAJÁNEK. Hrůzou by se ti vlasy zježily.

Venku drdpe někdo po dveřích a hlučně hmatá po klíče.

ČEMERKA. Slyšíte? Někdo se sem drápe.

KUBEČEK (*vejde*). Dej Pán bůh – Člověk nemože ani kliku nahmatat, jak se už setmělo.

RYBRCOUL (*mrzutě, temně*). I ten zas!

KRAJÁNEK. Hosté se scházejí. No jen dál, jen dál. Je tu veselo. Taky tě sem bouřka žene. Odkud se tu bereš.

KUBEČEK (*vyhýbavě*). I tadyk na horách jsem byl.

KRAJÁNEK. Aj, aj, tady na horách, na krkonošských horách, a snad v noci na dnešek, před sv. Janem. Hledals zlatý květ a poklady.

KUBEČEK. Ved' jsem tam vod nás jednoho, nes' Rybrcouloj černýho kohouta. (*Sedne si na lavici vedle Rybrcoula.*)

KRAJÁNEK (*s úšklebkem*). No a co von, horskej pán, pan Rybrcoul.

RYBRCOUL (*se ošije*).

KUBEČEK. Zlejduch, ó, zlejduch! Člověk nemá vod něho nic žádat.

ČEMERKA. A co, co –

KUBEČEK. Přestrašil nás, vošidil, plamínek, poklad ukázal –

KRAJÁNEK. Ukázal, ale nedal, haha, to se ví!

KUBEČEK. To schválně podmámí a pak tak vy-trestá. Tak to je, když mamon voslepi. Holý nesvár z toho a nepokojná mysel. Člověk si to pak pozdě předkládá.

ČEMERKA. Co ten tvůj spůlník –

KUBEČEK. Hrůza Lelek? Ztratil se mně, dal se na

outěk. (*Starostně.*) Dybych jen vědál, co s ním je, kam se poděl.

RYBRCOUL. Hahaha.

ČEMERKA. A to je, a to je. Tak jste Rybrcoula viděli. Tak zas vylez'. Už dlouho se neukázal. Povíдали, že ho páter Ignác zaklel do hor na sto let.

RYBRCOUL (*s úsměškem*). Snad ještě na víc.

KUBEČEK. Je psáno, když léta lichou půjdou –

RYBRCOUL (*posměšně*). – že na licho je hledat poklady.

ČEMERKA. Tak se zas ukázal. (*Pojednou.*) A to je, ta boufka, co se žene, bude hrozná. Taková černava! To jako by se Rybrcoul chystal na cestu. To říkají, že je vždycky boží dopuštění, když chce s hor a někam letí. To můj pradědek vždycky ovázal chalpu lejčákem. On Rybrcoul když letí povětřím, letí jak letí, rovnou jak si namířil a třeba skrze lomenici.

RYBRCOUL. Chtěl bys ho vidět?

ČEMERKA (*ulekaně*). Rybrcoula? A to ne!

RYBRCOUL (*ke krajánkovi*). Ale ty.

KRAJÁNEK. Když ho zavoláš –

Dveře se samy zvolna, tiše otvírají.

ČEMERKA. Marjá panno, vidíte? Dveře se samy otvírají!

RYBRCOUL. Němý jde.

ČEMERKA. Jaký němý!

KRAJÁNEK. Vítr, ty hrdino. (*Schválně.*) Jdi zavít.

ČEMERKA. Já?

KRAJÁNEK. No, nic by tě nepopadlo a do lesa nevytáhlo.

RYBRCOUL. Oho! Třeba ten mrtvý trubač, co tu nedaleko v lese leží.

KRAJÁNEK (*jda ke dveřím, k Rybrcoulovi kousavě*). Ten byl někde od vás.

KUBEČEK. Ba prauda, cizozemec, prauda. Za dávnýho dáuna tadyk drancovali, sami cizozemci, a ten jejich trubač se tu smál svatýmu vojsku tadyk v Turově a vykřik' rouhavě, že na ně zatroubí, až jim v uších zalehne, lermo že zatroubí, aby vstali, ať se ti ospalci probudí, to se opovážil. Pán bůh s námi, říct, aby na ně, jako na ty cizozemce z hory vyrazili.

ČEMERKA (*úzkostně, tlumeně*). A zatroubil –

KUBEČEK. Ale nedotroubil. Jen začal, rázem pad', jako by ho sfouk' a pustil duši. Tu ostatní houf těch nepřátel se tak lek', že vsedli na koně a pryč.

KRAJÁNEK. Toho trubače pak lidé zatáhli do lesa a zahrabali ho tam jako zdechlinu.

KUBEČEK. To byl na něj boží trest, proč pokoušel a rouhal se.

RYBRCOUL. Pěkná povídačka.

KUBEČEK. Povídačka?! Co!

RYBRCOUL. O tom svatém vojsku tady v tom kopci –

KUBEČEK. Ó, to prauda jistotná že přijde na pomoc, až bude nouze největší. To budou vidína i slyšána znamení. Tak psáno v proroctví; já kolikrát jsem to čet' a slzavýma očima.

RYBRCOUL (*se zasměje*).

KRAJÁNEK. Jen se směj. Došlo na trubače, dojde na jiné. (*Zavře dvéře, usedne zas na trublu.*)

KUBEČEK. A ten trubač nemá pokoje ani po smrti. Od těch čas, co tu leží zakopaný, bývá slyšet smutné troubení. (*K Rybrcoulovi.*) To víš?

RYBRCOUL (*s posměškem*). To na svaté vojsko troubí?

KUBEČEK (*rozhorlen*). Ne, to je znamení –

RYBRCOUL (*příšerně, broživě vpadne*) – že se tu stane neštěstí.

KRAJÁNEK (*hledě upřeně na Rybrcoula*). Ne, to ne, ale že je na blízku zlej duch.

ČEMERKA (*ulekán, prudce vstane*).

RYBRCOUL (*krajánkovi*). A ten potrestá všetečné.

KRAJÁNEK. Dají-li se, budou-li se bát.

Pomlka. Pojednou z prudka zaduje vítr do ticha, na ráz však opět umlkne.

RYBRCOUL. Zabil se!

ČEMERKA (*ulekaně*). Kdo!

KRAJÁNEK. Ty bys dal si duši vystrašit. Kdo se zabil. Ten němý. Vítr. Slyšíte? Už je po něm, už ztich'.

KUBEČEK. Takhle nemluvte, neboť skrze vítr znamená se boží soud.

Všichni se odmlčí.

ČEMERKA (*ke krajánkovi*). A to je a to bys moh' teď přece povídat. Tmu už skoro máš.

KRAJÁNEK. No, nebojíš-li se, když mermocí chceš –

ČEMERKA (*se otfese, zamne si ruce*) Hhh – Tak povídej.

KRAJÁNEK. Tak to vám byl starý krajánek, já s ním i nějaký čas chodil, ten světa zkusil, i s duchy uměl, byl s nima proznalý. Tak ten krajánek přijde jednou do krčmy, stála o samotě v lese jako tuhle ta. Chtěl tam ostat na noc. Vejde, ohlíží se, ono nic, hospoda prázdná, nikdo tam, jen nějaký vandrovník ležal na lavici, a takový pohled měl – Bodejt, zelený oči a tak mu svítily. Krajánek po něm mrkne a hned si povídá: Aha, ty jseš podtlumený, ty dobroto, jdeš v takovéhle kukle na lidi –

RYBRCOUL (*spustí noby na podlahu, jako by chtěl vstát*).

KRAJÁNEK (*rychle vstane*).

ČEMERKA. A co, co –

KUBEČEK. No, krajánkoj se oteuřel smysel, že –

KRAJÁNEK (*upírd na Rybrcoula oči*) – že ten vandrovník je duch, zlejduch.

RYBRCOUL (*přistoupí rychle k oknu a broživě vpadne*). A já tu povídačku dopovím.

KRAJÁNEK (*s úštěpkem*). No, tak dopověz, slyšels začátek –

Z lesa se ozve děsivé smutné zatroubení.

RYBRCOUL. A slyšíš tohle?

ČEMERKA (*vyděšeně*). Mrtvý trubač!

KRAJÁNEK. To má být konec té pohádky?

RYBRCOUL. Ne, ten teprve bude, dočkáš se.

Z lesa opět zatroubení.

KUBEČEK. Zlej duch na blízku!

ČEMERKA. A to je, to já tu nebudu. Zlejduch lidičky, to jistě on –

RYBRCOUL. Horský pán.

KRAJÁNEK. Rybrcoul.

Blýskne se.

ČEMERKA. Svatý bože!

RYBRCOUL. Až roh se ozve po třetí, pak běda! Raději se rychle zachraňte!

ČEMERKA. Pojdte lidičky –

KRAJÁNEK. Ostaňte, neposlouchejte ho!

Blýskne se, z temna zahřmí, v okně se ukáže

TOMÁŠ.

KUBEČEK. Pán bůh s námi, to je von!

ČEMERKA. A to je! (*Vyrazí ven a uteče.*)

KUBEČEK (*chce za ním*).

KRAJÁNEK (*jej zadrží*). Neutíkej, neboj se! Ten tu (*ukáže na Rybrcoula*) nás naschvál plaší a strachu nahání. Vidíš, jak se šklebí, žes neposlech'.

TOMÁŠ (*stane ve dveřích, za ním*)

KAČENKA.

RYBRCOUL (*temně*). Ted!

KUBEČEK (*ukazuje krajánkovi na Tomáše*). Ten se mně tam zjevil.

TOMÁŠ. Kubečku, jsem člověk jako ty. Já tebe a Lelka jen tak přestrašil.

KUBEČEK. A nic si Lelek neudál?

TOMÁŠ. Nic.

KRAJÁNEK. Kdo jseš! Snad taky mumraj nějaký.
Pokřičuj se!

TOMÁŠ (*křičuje se*). A chceš-li, „otče náš“ ti odříkám.

KRAJÁNEK (*náhle na Rybrcoula*). A teď ty se pokřičuj!

RYBRCOUL (*se odvrátí*). Nač!

KRAJÁNEK. Aha, už vím!

TOMÁŠ. Prosím vás, lidé, neviděli jste tu starého sedláka bílých vlasů, není tu s vámi?

KRAJÁNEK. Není, ani nebyl.

TOMÁŠ. Došli jsme ho v lese nedaleko odtud, a když viděl, že má družka je na smrt zemdlena, hned se nám nabídl sám a tak outrpně, ať jdeme s ním, že tu na něj čeká vůz, tu v té krčmě a že mou družku zaveze, jak si bude přát.

KRAJÁNEK. A kam se vám poděl?

TOMÁŠ. Vedl nás až sem, než u prahu se rázem ztratil, zmizel, jak by se zpropad' do země.

KUBEČEK. A vůz –

TOMÁŠ. Nikde.

KRAJÁNEK. Hoj, hoj, v tom něco je. Toť jako mámení.

KUBEČEK. A co by chtěl ten starý sedlák.

KRAJÁNEK. Byl-li to sedlák –

TOMÁŠ (*jemuž svítne*). V tom je ouklad!

KUBEČEK. No, jste alespoň pod střechem.

KRAJÁNEK. A bouřku přečkáte s námi.

TOMÁŠ (*neklidně*). Ne, musíme dál.

KAČENKA. Oh, jen na chvíli, co si oddechnu. (*Zmožená slabostí, náhle se o něj opře.*) Dál nemohu.

TOMÁŠ. Ke hranicím už nedaleko.

KAČENKA. Nohy klesají. Jen chvílku odpočinku!

TOMÁŠ. Ale v jakém nebezpečení! (*Vede Kačenku ke kamnům, usadí ji na lavičku.*) Víte-li lidičky, kde tu salvaguardia, o samotě prý a zapomenutá.

KRAJÁNEK. } Ztracená varta!

KUBEČEK. } Salakvarda!

RYBRCOUL (*k Tomáši*). Já tě tam dovedu.

KRAJÁNEK (*rychle*). To ne! Zaved' by tě, třeba k tomu dobrému sedláčkovi. Jistě o něm ví.

TOMÁŠ (*překvapen, upře zraky na Rybrcoula*). Ten? (*Pojednou.*) Musíme dál. (*Ke Kačence starostlivě.*) Jak je vám?

KAČENKA. Již lépe. Ale ještě jen okamžik, prosím tebe.

TOMÁŠ (*ke Kubečkovi a krajánkovi*). Je k salvaguardii ještě daleko?

KRAJÁNEK. Tady za ten les. Já bych vám cestu ukázal.

TOMÁŠ. Ty?

KRAJÁNEK. Mně můžete věřit. Zním tu každý kout a kámen, každý pařez v lese. Často se tu toulám, krajánek jsem –

TOMÁŠ (*rychle*). A byls dnes v noci u kořenářky, matky horníkovy, povídals jí o princezně.

KRAJÁNEK. Že je v lese strašný hon, že chtějí chytit

naši princeznu. To jsem povídal. A tu – (*bledí na Kačenku, na Tomáše*) snad vy – a tu –

TOMÁŠ (*poklekně u Kačenky*). Tu je naše princezna.

KRAJÁNEK. } Naše princezna! } (*Klaní se.*)
KUBEČEK. }

TOMÁŠ. Zajetí utekla, ale teď zlejduch, který na horách tu číhá, chce ji unést do své temné říše.

KRAJÁNEK. } Rybrcoul!

KUBEČEK. } Horskéj pán!

TOMÁŠ. Ten nás stíhá.

KRAJÁNEK (*bledě na Rybrcoula*). A má pomocníky.

TOMÁŠ (*něžně a starostně ptá se princezny*). Jak je vám, princezno, bude-li vám možná zase dále jít. Už jen za les, jenom za ten les. Tam pak už bude ochrana.

KAČENKA. Snad bych už mohla. (*Vstává.*)

RYBRCOUL (*temně, škodolibě*). Ó, nemohla.

KAČENKA (*chce pokročit, sklesne však opět na lavičku*). Ó, ještě ne, není možná.

TOMÁŠ (*vzrušeně*). A máme, musíme jít dál, hned bez meškání. Tu ouklad číhá – (*ke krajánkovi a Kubečkovi*). Pomozte, prosím vás, pomozte lidé, vy musíte pomoci. Není tu aspoň kůň –

KRAJÁNEK. V té poušti tady ani myšky neseženem'.

KUBEČEK. Poneseme princeznu.

KRAJÁNEK. Ale zlejduchu tak neuběhneme.

RYBRCOUL (*ke Kubečkovi a krajánkovi*). Marně se namaháte.

KRAJÁNEK (*prudce*). Co ty! Co chceš!

RYBRCOUL. Pustit vás. Tebe a (*ke Kubečkovi*) tebe pustím, ale ti tu zůstanou. Jsou v mé moci.

TOMÁŠ. Rybrcou! Slyšíte, toť on sám!

KRAJÁNEK. Aha, kuklu odkrýváš. Ale nechceme žádných milostí. My zůstaneme a nedáme jich.

RYBRCOUL. Haha, nedáte jich! Pravím naposled: Jdi. (*Ke Kubečkovi.*) A ty! Jděte, nechcete-li zahynout.

KUBEČEK. A půjdeme-li, zničíš je. (*Ukáže na Tomáše, na princeznu.*)

TOMÁŠ. Princeznu chce odvést do své temné říše.

KRAJÁNEK (*broživě*). Sáhne-li jen na ni –!

RYBRCOUL. Ty se opovažuješ?

KRAJÁNEK. Opovažuju. (*Uhodí se na prsa.*) Mám tu na tě slovo, svaté tajemství živého slova a dokud je mám, nezmužeš nás!

RYBRCOUL (*třesa se hněvem*). Nedráždí mne, červe ubohý!

TOMÁŠ. Přátelé, sem k princezně!

KRAJÁNEK. Já ho zadržím.

KUBEČEK (*ke Tomášovi*). A já princeznu vyvedu.

Venku zapraská bič a zabrčí vůz.

TOMÁŠ. Někdo jede!

KRAJÁNEK. To není selský vůz. Panský kočár –

Hrčení vozu náhle ztichne.

KUBEČEK. Zastavili se.

TOMÁŠ. Snad pomoc, či nové osidlo.

KOMORNÍK (*ve dveřích*). Hej, krčmáři! (*Rozhlížej se.*)
Je tu přece krčma.

KRAJÁNEK. Je, ale krčma bez krčmáře a sklep bez piva.

KOMORNÍK. Ale je tu alespoň stáj pro koně a kolna pro kočár.

KRAJÁNEK. Ó, to je, ale kolna beze střechy a stáj rozsypaná. Vojsko je tak krásně zřídilo.

KOMORNÍK. U všech ďáblů, mluvte pravdu. Přijel hrabě Týnecký, pán na Hradišti, Vojnově a Chlumu. Jede ke dvoru.

KRAJÁNEK (*ironicky se klaně*). Áh, milost hraběcí to jede. A dešť a hrom, ti nezdvořáci, ani se neohlédnou, ne –

HRABĚ (*stane ve dveřích*). Co s těmi chámy jednáš!

KOMORNÍK. Milosti, kolnu tu mají beze střechy a stáj rozsypanou.

HRABĚ. Chasa nedbalá a líná.

KOMORNÍK. A tady jen ta jizba. A čekat tu –

HRABĚ. Fi, v tom zápachu, s tou čistou společností.

KOMORNÍK. Dám to vyhnat.

HRABĚ. A spustí-li se lijavec, kam dáme koně? Na dešti je nechat? Pojedeme dál.

TOMÁŠ (*důstojně*). Pane hrabě, račte být té lásky a vezměte s sebou jenom na kus, prosím, jen za ten les, tu dívku mdlou a zesláblou.

KOMORNÍK. Co se opovažuješ!

HRABĚ (*k Tomášovi, jako by nechápal, s vysoka*).
Co že?

TOMÁŠ. Abyste, pane hrabě, ráčil vzít tu chorou dívku do vozu.

HRABĚ. Do mého kočáru? Tu tam? (*S posměškem.*)
A tebe snad také?

TOMÁŠ. Jsem její průvodce.

HRABĚ. Jaká opovázlivost! Do kočáru, do hraběcího kočáru vaganta toulavého s toulavou –

TOMÁŠ. Pane hrabě!

KRAJÁNEK. Kdybyste věděl, pane hrabě –

HRABĚ (*hrubě se na něj utrhne*). Co ty!

KUBEČEK. Milosti čtete v kronice, že rod Vaší Milosti –

HRABĚ (*s opovržením*). Ty o mém rodu? Roto opovázlivá! (*S posměškem opakuje.*) Čtete v kronice. (*Pojednou k Rybrcoulovi.*) No, ještě také ty! Ty nic?

RYBRCOUL. Já se jen dívám.

HRABĚ (*překvapen*). Čemu!

RYBRCOUL. Ze neráčíte se ho (*na Tomáše*) optat, je-li jeho vagantský plášť pravý, odkud přichází, kdo vlastně je, kdo jej posílá.

KRAJÁNEK (*k Tomášovi*). Zlej! Zlej!

HRABĚ. Co! Snad tajný emissarius, potají štvát nám poddané! A ti tu (*na Kubečka a krajánka*) jsou již podpáleni, už si drze troufají. To jeho dílo!

TOMÁŠ (*k Rybrcoulovi*). O můj plášť se nestarej. Pravý je a poctivý. Ale tvůj –

KRAJÁNEK. To je mumraj. (*K hraběti.*) Zlejduch je!

RYBRCOUL. A kdyby to i mumraj byl – Ale nač!

Jen na ochranu řádu a vlády moci nejvyšší. Pane hrabě, jedete ke dvoru.

HRABĚ (*překvapen*). Jedu.

RYBRCOUL. Kdyby tam zvěděli, že jste se ujal takých lidí, tu toho a té –

TOMÁŠ (*vpadne*). A té – Nedožekneš, zlejduchu! Nedomluvíš rouhavě. (*K hraběti.*) Toho posloucháte, jeho pohrůžek se lekáte a tím tvrději se odvracíte od „potulné“, jak jste řekl. Ó, hořký osude, krvavý posměchu! Ta „potulná“ je, pane hrabě, vznešena nad všechn váš starožitný rod. Vy štítíte se jí, vy bojíte se popřáti jí pomoci, a měl byste se z hluboka jí pokloniti, ó, kleknout před ní na koleno!

KRAJÁNEK (*vyhrkne*). Je to naše princezna.

KUBEČEK. Naší země princezna, jak –

TOMÁŠ (*vpadne*). Prchá ze zajetí nemilosrdného vítěze.

RYBRCOUL (*k hraběti*). Jenž nepřemožený váš pán.

HRABĚ. Toť nemožná! (*Chce se podívat Kačence do tváře.*)

KAČENKA. Nepoznal jste mne, a poznáte-li, znovu zapřete. Ale znával jste mne. To koruna se stkvěla nad mým čelem, svatá koruna, pro niž vaši otcové se mužsky bili v mnohých bojích. Ta vám dala moc a slávu. Teď s hlavy mé je stržena a štít mých věrných udatných je povržen. Jsem opuštěna, chuda, ponížena a nepřátelé moji smějí se, že již nebudou obnoveny dny mé koruny. Vaše srdce se uleklo a rychle zbloudili jste ode mne. Zapřeli jste mne a zapíráte –

HRABĚ. To chorobné je blouznění!

RYBRCOUL. Ne, v tom veliká je zrada a tu (*na Tomáše*) její hlasatel a bufič zlý!

TOMÁŠ (*k hraběti*). A tu temný duch, sám Rybrcou, jenž prahne vyrvati nám princeznu.

HRABĚ. Nevěřím tomu, ne, nevěřím. Co si maluješ!

RYBRCOUL (*k hraběti ukazuje na Tomáše*). Spoutat jej a do vězení s ním!

HRABĚ. Kdo jsi, že si už troufáš mně tu poroučet!

TOMÁŠ. Věřte, prohlédněte, toť škůdce nejhorší, sám horský pán.

RYBRCOUL (*se vztyčí*). Jsem! Vladař jsem té mocné říše a mrskati vás budu bičem uzlovatým.

Venku z temna zahřmí, zablýská se.

HRABĚ (*k Rybrcoulovi*). S tebou nemám spolku a nechci mít. (*Chce odejít.*)

TOMÁŠ. Neprchejte, rozpomeňte se!

HRABĚ. Puť! Co je mně po vás!

TOMÁŠ. Ale princezna!

HRABĚ. Ty chceš pro ni vzpouru vybouřit. (*S úsměškem.*) Mám ti pomáhat? Pryč! Musím ke dvoru. (*Rychle odejde.*)

KOMORNÍK (*za ním*).

Pomlka. Pak bič zapraská, vůz zarachotí a záhy umlkne.

RYBRCOUL. Slyšíš? Aj, tvá velká naděje! (*Zachechtá se.*)

TOMÁŠ. Velká, ne však jediná a poslední.

RYBRCOUL (*ukáže na krajánka a Kubečka, posměšně*). Tady snad? V těch?

TOMÁŠ. Ó, jen se směj! Ano, v těch! A v tom statečném robotíři, víš-li pane polesný. V těch! Hle, už nejsem sám, má síla roste a poroste. Nenadál jsi se –

RYBRCOUL (*s posměchem*). Nuž, ať ti odtud pomohou! Ale ty toho prahu nepřekročíš a nepůjdeš dál. A tím jsi v mé moci, jak jsem ti řek', a zhyneš. Ale ty, ó princezno, pojď se mnou sama, po dobrém. Skonči zoufalý ten jeho zápas, odvrz řetěz bolesti a běd. V své zlaté síně tebe uvedu, jich nádhera oživne kouzlem nové krásy, květ něžný chmurnou sílu projasní. Mrak starosti se tobě rozletí, sladkého klidu rozkoš vejde v duši tvou, mé moci budeš společnicí, mé vlády, mých pokladů, z nichž volně budeš zdobit krásu svou. Pojď se mnou!

KAČENKA. Nevab, nelákej! V tvém panství smrt, v něm života schnou kořeny. (*Vztyčí se.*) Pojďte, moji věrní, cítím opět sílu, půjdu s vámi dál a klesnu-li, to mrtva na posvátné půdě svého dědictví.

KRAJÁNEK. }
KUBEČEK. } My s vámi!

TOMÁŠ. Pryč odtud, ven, a dál, jen dál!

RYBRCOUL (*ke Kubečkovi a krajánkovi*). Neposlouchejte ho, nechte ho! Slyšeli jste prve znamení, roh ozval se už po dvakrát. A jak teď zavzní po třetí, zhyne tu ten smělec a vy též, budete-li s ním a při něm.

KUBEČEK (*zaražen, v náhlé úzkosti ke krajánkovi*). Jsme sami, sami proti hrozný moci. Kdo pomůže,

kdo dá síly – (*Pojednou.*) Ale tam! (*Obrátí se k lesu.*)
Turou! Svatá horo! Ó, svatý vojsko! Vy jste mohli
tolik protivenství! Vaše síla vrať se v nás!

RYBRCOUL. Jen volej mrtvou sílu, haha. Ale nic se
ti neozývá. Oh, svaté vojsko tvrdě spí. Mrtvá síla –

TOMÁŠ. Žije! Žije minulých věků síla! V mdlobu
dne se vlévá, z kořenů starých stoupá rozoraným
kmenem a živí ratolest.

KUBEČEK. A ta se zazelená a zůstane ratolestí ros-
toucí, ratolestí rostoucí podle studnic –

KAČENKA. Důvěřujte!

RYBRCOUL (*s posměškem*). Nu, čekám – Ale nic,
ticho.

KUBEČEK (*k Turovu*). Nedejte nás zahanbit před
tváří nepřítelů!

Ticho, pomlka.

RYBRCOUL. Nu?

KRAJÁNEK. Ale tvůj trubač také mlčí.

RYBRCOUL. Nemůžeš se dočkat? Tedy slyš! (*Mávine
do okna.*)

Zableskne se, ticho.

RYBRCOUL (*zaražen*).

KUBEČEK (*v radostném úžasu*). Oh!

KRAJÁNEK (*k Rybrcoulovi*). Neposlouchá.

RYBRCOUL (*velí divoce*). Ozvi se smrti znamení! Roh
ať zahlaholí.

*Okamžik ticho, pak z hloubi lesa temně zablaholí kotly
a hned v ně slavná hudba.*

KUBEČEK (*u vytržení*). O bože! Svatý vojsko! Slyšeli nás!

TOMÁŠ. Z dávné síly nová důvěra teď vstává.

KRAJÁNEK. A svaté tajemství živého slova s námi!

Hudba ztichne.

RYBRCOUL (*vytrhne djku*). Ale to zhyne s tebou!
(*Skočí po krajánkovi.*)

TOMÁŠ (*odrazí Rybrcoula*). Nezhyne!

RYBRCOUL. Tedy ty! (*Bodne Tomáše.*)

TOMÁŠ (*zavrdvord, hned však tasí meč proti Rybrcoulovi volaje na Kubečka*). K salvaguardii!

KAČENKA. Pro bůh, tys raněn!

TOMÁŠ. Jděte, zachraňte se, princezno!

KRAJÁNEK (*podchytiv Tomáše volá na Kubečka*). My přijdeme za vámi.

KUBEČEK (*vezme princeznu, chce ke dveřím*).

RYBRCOUL (*zastoupí je*). Nepustím vás!

V tom se venku rozjasní náhlou, velkou zdí, dveře se samy rozletí. V nich stojí

RYTÍŘ (*bílé brady, v plášti, v plné brni; levou ruku má opřenu o štít s kalichem. Za ním rytíři ve zbroji; také oknem viděti jich řadu mezi stromy*).

RYTÍŘ (*zdvihne pravici jako na ochranu*).

RYBRCOUL (*jako odražen ustoupí*).

KAČENKA (*vykročí ze dveří*).

KUBEČEK. Pavéza spomožení! (*Jde za Kačenkou.*)

RYTÍŘI (*skláníjí prapory před Kačenkou*).
KAČENKA (*přejde*).

Světlo zhasne, rytíři zmizíjí.

KRAJÁNEK (*u dveří*).

TOMÁŠ (*ve dveřích, opíraje se o meč*). Temný duchu,
v té světlé stopě mne již nezadržíš!

RYBRCOUL. Ale princezny nevyvedeš!

TOMÁŠ. Je však zachráněna! (*Vykročí ven.*)

KRAJÁNEK (*za ní*). Zachráněna!

RYBRCOUL (*brozivě za nimi*). Ó, ještě není!

Zablýskne se, z temna zabřmí.

RYBRCOUL (*zmizí*).

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ.

V nádvoří selského statku. V levo, více v popředí příbytek. V pozadí, u čela příbytku vysoký jasan. V pravo starý srub s nevysokou, přízemní pavláčkou, na kterouž se vchází po několika dřevěných schůdkách. Za srubem v pravo věkovitá lípa; její koruna se rozkládá nad střechem srubu a přes ni do nádvoří. V pravé polovici pozadí za srubem mohutná skála a na ní dub. Levou, volnou polovicí je vidět do krajiny. Jasná noc. Světlo měsíce říje se lipou na srub.

SALAKVARDA.

SALAKVARDA (*běloulasý, bílých kníru, v přepásané sukni, v čapce, ve škorních, bílou halenu přes ramena, v ruce čekán, stojí pod větvemi staré lípy v plném světle bledě zamýšlen do krajiny. Nepohne sebou, ani se neoblédne, když ze světnice se ozve zpěv dívčích hlasů:*

Kdes holubičko
lítala,
žes sobě líčko,
krásné peříčko
zrousala.

PRVNÍ DĚVČE (*vyběhne ze stavení na zdsep. Jak zahlédne salakvardu, zarazí se a jde volně po zdspi do pozadí*).

DRUHÉ DĚVČE (*rychle vyjde ze stavení*). Mařeno, počkej! (*Spatří salakvardu a mluví už tišeji.*) Kam jdeš?

PRVNÍ DĚVČE. Chci se podívat, jde-li už ženich.

DRUHÉ DĚVČE (*vesele*). A muzika! Už by mohli přijít. Věnečky jsou už všechny upleteny; už není ani

proutek rozmariny. (*Zamlčí se, hledíc za salakvardou.*)

SALAKVARDA (*jenž si děvčat ani nepovšiml, jde volným krokem z nádvoří na pravo mezi skálou a srubem a tam zajde*).

PRVNÍ DĚVČE (*hledíc za ním*). Podívej se – salakvarda.

DRUHÉ DĚVČE. Ani se neohlídne. Pořád hlídá, nic nedbá, jako by tu ani před svatbou nebylo.

PRVNÍ DĚVČE. Ó, ten je v jiném světě. A co taky svatby takovému starému. Ten jich pamatuje – Ale pojd', podíváme se.

DRUHÉ DĚVČE. Pojd'.

RYBRCOUL (*vystoupí v podobě kupce proti děvčatům z pozadí jasanu. Je bradatý, přes ramena má plášť*).

PRVNÍ DĚVČE

DRUHÉ DĚVČE

} překvapením tlumeně vyjeknou.

RYBRCOUL. Nebojte se, děvčátka. Jsem kupec nešťastný.

PRVNÍ DĚVČE. Chtěl byste nocleh?

RYBRCOUL. Nejsou-li tu již nocleháři. Viděl jsem před sebou tři muže a s nimi mladou ženu. Snad jsou již zde.

DRUHÉ DĚVČE. Ne, nejsou tu, ani tu nebyli. Tak si jen řekněte o nocleh.

RYBRCOUL. A kam vy děvčátka pospícháte?

PRVNÍ DĚVČE. Pletly jsme věnečky zejtra na svatbu, a má ještě přijít ženich s mládenci.

DRUHÉ DĚVČE. A muzika! Pojd' už! (*Zajde rychle za jasan.*)

PRVNÍ DĚVČE (*za ní*).

RYBRCOUL (*čeká až zajdou, pak se rozblíží nádvořím*).

Ve světnici zazpívají ženské hlasy:

Už jedou muziky
ke dvoru!
Kam se jim schovám,
matičko moje,
do domu?

RYBRCOUL (*za toho zpěvu překřčeně se podívá oknem do světnice, zajde ke srubu, chce do něho se podívat, hned se však se schůdků otočí, rychle vyjde z nádvoří a zmizí v pozadí v pravo u skály*).

SALAKVARDA (*vystoupí z popředí v pravo, obešed srub zadem. Sedne na schůdky. Okamžik sám, pak*)

SELKA (*ze stavení, vesele*). No, salakvarde, pustíte mě do srubu? Nesu tam tadyhle naší nevěsty věnec. (*Pozvedne na světlo věnec, jenž je kovový, z dracounu, lesklých drátků a plíšků s dvěma pentlemi.*) Ukazovala jsem ho doučatům. To se divily, když jsem povídala, že je po nebožce bábě, ta že v něm šla k oltáři, a taky já že jsem v něm byla na oddavkách. A teď zas Hanička. A je pořád jako nový. Však pane taky stál. Tenkrát, za dědových časů na něj bylo, (*s povzdechem*) ale dnes. Ale opravdu, jako nový, jak se na měsíčku třpytí, podívejte se.

SALAKVARDA (*vstane, jen tak se podívá*). Pán bůh dej Haničce štěstí.

SELKA. Vy se k nám do sednice nepodíváte? Je tam veselo. A vy nic. I dnes hlídáte. Už jste zase dědinu obešel. Ale téhle chvíle není snad se čeho bát.

SALAKVARDA. Je zlý, těžký čas; ani nevíte, co by mohlo uhodit. (*Pomlka.*) A znamení jsem viděl.

SELKA. Znamení! Kdy, kde –

SALAKVARDA. Na Turově.

SELKA. Na Turově!

SALAKVARDA. Obcházel jsem v noci, a jak vál vítr od hory, zaslechl jsem od Turova bubnovat a pak jako slavnou hudbu.

SELKA. Pane bože!

SALAKVARDA. Mrak ležel na vršku, na Turově; a najednou pod tím černým mračnem ve stráni světlo, divná zář –

SELKA. Oheň.

SALAKVARDA. Ne, oheň ne. Tiše, krásně tam svítilo z jednoho místa jako bílý, jasný sloup, zrovna tam, kde je brána do hory k svatému vojsku.

SELKA. Pán bůh s námi!

SALAKVARDA. Najednou to světlo shaslo, a zas všude ticho, ani hlasu.

SELKA. A nic jste neviděl, snad svatý vojsko –

SALAKVARDA. Ne, nic jen to světlo.

SELKA. Jaký to zas znamení!

SALAKVARDA. Něco se chystá.

SELKA. Nestrašte. Ale vy od nás nepůjdetě.

SALAKVARDA. Když ze stráže nezavolají.

SELKA. To už ne. Zapomněli na vás.

SALAKVARDA. Ale proto přece pořád čekám.

SELKA. Že vás zavolají? Na vojnu?

SALAKVARDA. A na naši princeznu čekám.

SELKA. Vždyť žádný neví, co se s ní teď děje. Chudáček princezna, chtěla prej sem na ten slavný zámek v lesích, ale zajali ji. (*Pojednou zkoumavě.*) Nebo snad se tam přece dostala –

SALAKVARDA (*chmurně, ale určitě*). Není tam.

SELKA (*zase zkoumavě*). Cesta k tomu zámku –

SALAKVARDA. Je tajemství.

SELKA (*s úsměvem*). A to nepovíte.

SALAKVARDA. Hlídám.

SELKA. A dobře. (*Vážně.*) Ubohá princezna. (*Vejde do srubu.*)

SALAKVARDA (*bledí do pozadí*).

(*Ve srubu rdna, zařinčení.*)

SELKA (*z temna vykřikne*).

SALAKVARDA (*se neobráť*).

SELKA (*vyjde ze srubu bez věnce*). Slyšel jste? Co se stalo!

SALAKVARDA (*se obrátí a ptá se jako z vidění*). Co.

SELKA. Jak jsem vkročila do srubu, spad se stěny váš meč, sám od sebe spad, ani jsem se ho nedotkla. Sám spad' a tak to zařinčelo –

SALAKVARDA. Už dlouho odpočívá.

SELKA (*ulekaně*). Co myslíte!

PRVNÍ DĚVČE } (*chvatně*) } Už jdou!

DRUHÉ DĚVČE } (*se vrátí*). } Už jdou!

PRVNÍ DĚVČE. Už budou nevěstě zpívat.

DRUHÉ DĚVČE. A muzika hrát.

SELKA (*k děvčatům*). Jděte Haničce říct, ať se schová do komory, jak se sluší a patří.

PRVNÍ DĚVČE }
DRUHÉ DĚVČE } (*vběhnou do stavení.*)

SELKA (*k salakvardovi*). Musím do sednice. Pojďte taky. (*Odejde do stavení.*)

SALAKVARDA. Ještě ne. (*Sedne na schůdky u srubu.*)

*(V pozadí za jasanem se ozvou dvoje housle.
V jejich průvodu zpívá)*

DRUŽBA (*jehož neviděti*).

Žni můj srpečku zlatičký,
nažni koníčkům travičky.
Koníčky bílé
až na dvě míle
šlapaly s milým chodníčky.

HOSPODÁŘ (*vystoupí na zděp, za ním*)

SELKA.

PRVNÍ, DRUHÉ, TŘETÍ DĚVČE (*za selkou*).

DRUŽBA

ŽENICH

PRVNÍ, DRUHÝ MLÁDENEC

PRVNÍ, DRUHÝ HOUSLISTA

DRUŽBA (*zpívá za průvodu houslí*).

} (*vystoupí, zůstanou však
před jasanem kraj ná-
dvoří*).

Žni můj srpečku k posledou,
však zejtra už mne odvezou.
Koníčky bílé
až na dvě míle
s veselou svatbou pojedou.

HOSPODÁŘ (*jde hostem naproti, vítá ženicha, družbu, mládence, podává jim ruku*). Vítám vás, švarní mládenci. Vejděte do sednice, abyste po daleké cestě sobě odpočinuli a něčím se občerstvili. (*Vítají se, vejdou do stavení.*)

SALAKVARDA (*hledí za nimi*).

(*Hlas houslí se ozve ze síně, pak tlumeněji ze sednice, záhy však přestane.*)

SALAKVARDA. Do tiché noci bubny zněly, boje znamení. Stín hrozný doléhá –

Pomlka.

HRŮZA LELEK (*vběhne z prava, ustrašeně se obléží*).

ČEMERKA (*za okamžik za ním, také běže*).

HRŮZA LELEK (*přemáhaje strach, jejíž mu na hlase zněti*). A teď už dost, jedna hrůza! Co mě honíš!

ČEMERKA. A to je, a dyť já utíkám.

LELEK. Vod lesa mě honíš.

ČEMERKA. Od lesa a z lesa já utíkám.

LELEK. Já utíkám.

ČEMERKA. Já! Kdo tě honí –

LELEK. Ty sám – Rybrcoul.

ČEMERKA. Já že – ?! Mě honí Rybrcou. Já ho viděl.

LELEK. Kde!

ČEMERKA. V lese, ve vybité krčmě.

LELEK. Jedna hrůza, tak ty nejseš –

ČEMERKA. A to je a to nejsem, dyť jsem byl s dílem a tuhle si dílo zas nesu, krejčovinu.

LELEK. Já porád, kdo to za mnou běží, a to ty – krejčík! Jedna hrůza! Kde to jsme –

RYBRCOUL (*zjeví se v pozadí u skály*).

ČEMERKA. Tady se už nemusíš bát Rybrcoula. Tady už není jeho panství a salakvarda by nás nedal.

SALAKVARDA (*jehož si nevšimli a jenž je poslouchal*). Už se nebojte, hrdinové. (*Jde k nim.*) Rybrcoul vám už neublíží.

ČEMERKA. Dokud ty tu jseš.

SALAKVARDA. A já tu bohdá ostanu.

RYBRCOUL (*temně*). Neostaneš, nesmíš!

(Ozvou se ze sednice housle a zpěv mužských hlasů:)

Aby nás pán bůh
miloval, miloval,
hříchů odpustil,
nebe dal, nebe dal!

ČEMERKA. A to je a to je tam nějak veselo.

LELEK. Jako před svařbama.

SALAKVARDA. Taky je; stavte se.

ČEMERKA. To bysme mohli.

LELEK. Po takovém honu by kápka neškodila. (*Po-*

jednou.) Kde von je Józsa Kubeček, ten von se něde tluče. (*K Čemerkově.*) Ten byl se mnou na Krkonošských horách –

ČEMERKA (*vpadne*). Veď tě k Rybrcouloj – A to je! To je von – Ten byl taky v té krčmě. To je von, jistě! Ale pojď, dřív se posilníme. (*Jde do stavení.*)

LELEK. Tys mně dal, ty Librcoule! (*Vejde za ním.*)

SALAKVARDA (*jenž jako by Rybrcoula dosud neviděl, pojednou se po něm obrátí*). Co ty! Snad také utíkáš před panem Johanesem. Kdo jsi.

RYBRCOUL. Kupec pocestný. Neštěstí mne uhodilo. Tady v Kačenčiných horách mne obrali. Šacovali mne, všecko zboží vzali –

SALAKVARDA. Kdo.

RYBRCOUL. Cizí drábové. Byli z těch, kteří zajali princeznu.

SALAKVARDA. Kterou princeznu!

RYBRCOUL. Této země princeznu. Kačenka jí říkali. A již ji vezou do ciziny.

SALAKVARDA. Lžeš!

RYBRCOUL. Já jistě mluvím pravdu, tak jako jistě lže jakýs vagant toulavý, jenž s nějakou dívkou chodí a vydává ji za princeznu.

SALAKVARDA. Kde jsou, kde je ten student.

RYBRCOUL. Tady se teď potlouká a všem namlouvá, že princezna, to jeho děvče, prchla ze zajetí.

SALAKVARDA. A ty pravíš, že ji do zajetí vezou.

RYBRCOUL. Tak. Ale také to ti povím, že už jí chvátají na pomoc, aby ji těm drábům vytrhli.

SALAKVARDA. Kdo!

RYBRCOUL. Tři, čtyři kornety sebraly se tu u zemské brány a tudy Kačenčinými horami už dojely.

SALAKVARDA. Že už dojely! (*Dychtivě.*) Tři, čtyři kornety. A kdo v nich je, kdo je vede.

RYBRCOUL. Jsou v nich staří, rozprášení vojáci, kteří ve vyhnanství se zas shlukli, ale také mladých dost a mladý nejvyšší je vede.

SALAKVARDA. Staří vojáci, pravíš –

RYBRCOUL. Povídali, že od bílého, někdy královského pluku.

SALAKVARDA. Je-li možná! Že by jich ještě tolik zbylo!

RYBRCOUL. O tobě tu také dobře vědí. Vzkazují ti, abys bez meškání přijel. Čekají dole na silnici za dědinou. Čekají na tebe, že tu všechno znáš, kraj, cesty, lid.

SALAKVARDA. A tebe poslali? (*Nedivětivě.*) Tebe? Proč nestaví se sami? Mám odtud odejít na ledasjaké zavolání? Jsem tu, věz, na stráž postaven; a ze stráže jít sám a o své vůli – O, ne! Až přijde, kdo má moc a právo, a když poručí –

RYBRCOUL. To tedy přijde a brzo. Vždyť chvátají.

SALAKVARDA. Zatím vejdi do jizby a zvěstuj tam, co neseš o princezně, o pomoci. S tou novinou jim budeš vzácný host.

RYBRCOUL (*s obojetným úsměvem*). Jakého se jistě nenadáli. Než musím dál. Je světlá noc, pěkně se mi půjde.

SALAKVARDA (*s podezřením, ostřeji*). Ty nechceš mezi ně?
(*Za scénou signál.*)

SALAKVARDA. Ten hlas! Tak lermo troubívali v našem vojsku!

RYBRCOUL. Volají tě. Přichystej se a jdi, jdi k nim.

SALAKVARDA (*vzrušen*). Dávný hlas mne zase volá. Jedou, blíží se – Zás uvidíte staré druhy, s nimiž nednou jsem v ohni byl! A státi zase s nimi v šiku, osvobodit princeznu! Do boje zvou – Proto meč můj nemohl se dočkat! O, toho znamení! Ale opustit tu stráž – (*zarazí se, pak pojednou*). Než přichystat se pro všechno, to třeba. (*Vejde do srubu.*)

RYBRCOUL. Ten musí odtud dřív, než přijde princezna. (*Vyblédne v pozadí na levo, k jasanu.*) Proklatě. (*Chvatně ustoupí a schová se u srubu.*)

KAČENKA } (*vejdou z leva, stanou v pozadí nádvoří*).
KUBEČEK }

Tak hranice horského pásma jsme šťastně překročili. Tady u Salakvardy je už bezpečno. Tu je, princezno, naše ochrana i outočiště.

KAČENKA. Jen dojde-li Tomáš s krajánkem.

KUBEČEK. Pošleme jim odtud naproti. Nejdříve však opatříme vás, princezno.

KAČENKA (*pod lipou*). Jak ticho tu a volno. Tu cítit blahou sílu půdy mateřské. Okřívám –

KUBEČEK. Země dobrá, země svatá, čteme v kronikách. Teď ohlédnou se po salakvardoj. (*Jde ke stavení, nahlíží oknem do sednice, obrátí se k princezně.*) Tam je

ňáká traktace. (*Nahlédne druhým oknem.*) A tu – Je to mámení? Lelek, Hrůza Lelek! A vedle něho ten krejčík. Pro mísu a džbán už zapomněli na všechny hrůzy. (*Vrací se ke Kačence.*) Ale salakvarda tam není. Princezno, pojdte zatím tuhle do srubu; je otevřený.

SALAKVARDA (*vykročí ze srubu na pavláčku v otevřené helmici, v pancíři, s mečem u boku, v bílém plášti.*)

KUBEČEK (*radostně*). Salakvardo! Ale co tak ve zbrani? (*Pojednou.*) Tu je princezna, naše princezna.

SALAKVARDA. Naše princezna? (*Ale hned nedůvěřivě.*) A snad s ní také přišel nějaký student?

KUBEČEK. Ty už víš? Není tu, ale taky přijde. A krajánek.

SALAKVARDA. Ten vagant ať ostane. Je prý podvodník.

KUBEČEK (*žasna*). Kdo ti to namluvil?

RYBRCOUL (*vystoupí*). Já to řekl a říkám zas. (*K salakvardovi.*) Sám teď vidíš, je-li nebo může-li tato zde být dcerou královskou, té země princeznou, a máš-li k vůli ní se meškat v tak těžkou chvíli, kdy pravou vlády dědičku dovlékli už na kraj propasti. Pamatuj, že už už zavezou ji do zajetí, jestliže v tuto chvíli, a ta je poslední, jí pomoc nepřiletí. Slyšels znamení, volají tě, pospěš, čekají!

ČEMERKA (*ukáže se za této řeči na prahu stavení, okamžik se dívá, spatře Kubečka trhne sebou a rychle se vrátí do stavení*).

KUBEČEK (*k Rybrcoulovi*). Kdo jste? Kam salakvardu vábíte?

KAČENKA (*k salakvardovi*). Nepřej sluchu klamně jeho řeči úskočné. (*Na Rybrcoula.*) Ten tu chce mne zničit. (*K Rybrcoulovi.*) Temný duchu, až sem se odvažuješ porušit věrnost nejvěrnější a klamat starou oddanost?
(*Signál se ozve po druhé.*)

RYBRCOUL. Slyšíš?

ČEMERKA, HOSPODÁŘ, LELEK, ŽENICH, DRUŽBA, MLÁDENCI, HUDCI, HOSPODYNĚ, DĚVČATA (*se vybrnou na zděp*).

ČEMERKA (*k Lelkovi*). Že to je on!

LELEK. Jedna hrůza, je! Józa Kubeček, je!

PRVNÍ DUCH (*ve zbroji, bandalér přes pancíř, s mečem v ruce, přijde chvatně z pozadí v levo*).

DRUHÝ DUCH }
TŘETÍ DUCH } *ve zbroji za ním.*

PRVNÍ DUCH (*k salakvardovi*). Poslali jsme pro tě, voláme tě a ty nejdeš. Teď já sám, pluku nejvyšší, přicházím pro tebe. Staří druhové tě čekají, pojd, pomoz osvobodit princeznu.

SALAKVARDA. Čekají! Proč nepřišli –

PRVNÍ DUCH. Jak by mohli z šiku. Pojd a přešvědč se.

SALAKVARDA. A opustit svou stráž! Máš-li právo mne odtud odvést.

PRVNÍ DUCH (*ostře*). Což nevidíš? Jsem pluku nejvyšší, zbavuji tě stráže, neotálej, poroučím ti, pojd!

SALAKVARDA. Tato panna je prý naše princezna.

KUBEČEK. Přisám bůh, že je!

RYBRCOUL (*postoupiv mezi duchy*). Podvodnice!

KAČENKA. To si troufáš říci tu, na této půdě!

KUBEČEK. To je rouhání. (*K hospodáři a k ostatním.*)
Nevěřte mu, je to škůdce, nepřítel a tu je naše princezna.

PRVNÍ DUCH (*k salakvardovi*). Vydej ji!

RYBRCOUL (*k druhému a třetímu duchu*). Odvedte ji!

KAČENKA (*k vesničanům*). U vás hledám zastání a ochrany.

HOSPODÁŘ (*povystoupí, k Rybrcoulovi*). Kdo jste, a čím se provinila –

RYBRCOUL. Podvádí vás! Přijmete-li ji, budete-li s ní, páni vás za to utisknou na platech, na statku i tužší robotou.

HOSPODÁŘ. Čím se provinila, povídám!

SELKA (*na Rybrcoula*). Na to mlčí. Nevinna je! (*K hospodáři.*) A chtěl bys ji vydat těm žoldněřům? Jako sršáni se tu za ní slítli; kdo ví, kam ji odvedou, a snad ji zabijou.

HOSPODÁŘ (*k prvnímu duchu*). Nevydám jí!

RYBRCOUL. Musíš!

HOSPODÁŘ. Mně poroučet? Tu na mé půdě, na mém dvoře? Ne!

ŽENICH. Nedáme jí.

MLÁDENCI. To ne, ne!

LELEK.	}	Kubeček jí věří.
ČEMERKA.		A to je, a to je pravda!
DRUŽBA.		Nedáme jí!
HUDCI.		Nedáme!
SELKA.		U nás ostane!
PRVNÍ DĚVČE.		Chudáček!

DRUHÉ DĚVČE.	}	At' jí nedají!
--------------	---	----------------

TOMÁŠ (*raněný, opíraje se o kord*) vystoupí z pozadí v levo).

KRAJÁNEK (*jej podporuje*).

RYBRCOUL (*k vesničánům*). Slepí jste a pošetilí. Svou škodu, zkázu sami sobě chystáte. Zle vám bude, necháte-li té (*posměšně*) princezny, tak řečené, bez koruny, v její právo nikdo nevěří.

KUBEČEK. To jenom ty!

RYBRCOUL (*k salakvardovi*). Jdi se přesvědčit. (*K duchům*.) Vy to děvče odvedte.

DRUH DUCH	}	(<i>pokročť</i>).
TŘETÍ DUCH		

TOMÁŠ. Ani krok, stůjte vyslanci temného ducha!
(*Na Rybrcoula*.) A tu on sám!

KRAJÁNEK (*k vesničánům*). Rybrcoul!

(*Hnutí v lidu*.)

HOSPODÁŘ.	}	Sám že by —!
LELEK		(<i>ukazuje na Tomáše</i>). A tenhle ne?
ČEMERKA.		Jak pak, vždyť jde s krajánkem!
OSTATNÍ.		Rybrcoul Rybrcoul!

RYBRCOUL (*k salakvardovi*). To je ten zběhlý student buňič, podvodník! I toho odvedte!

KRAJÁNEK. Nevěř, salakvar-do!

TOMÁŠ (*k vesničanům*). Ten zlejduch, jenž vám bouřky posílá a krupobití, opovážil se vám hrozit tu na vaší půdě a chce vás zastrašit. Nevěřte mu! Tu je princezna, nešťastná vaše princezna, kterou tak pokořili, ponížili na potupu jí a vám. A teď tu ten (*na Rybrcoula*) jí strojí osidlo, tu ten temný duch chce jí vám vzít odtud, z vaší půdy, kam s důvěrou se utekla. Vy jste její ochrana, u vás její outočiště poslední –

HOSPODÁŘ. Však my jí nedáme!

(*Signál se ozve po třetí.*)

RYBRCOUL (*k salakvardovi*). Slyšíš? Volají tě po třetí!

PRVNÍ DUCH. Poroučím ti, pojď, a tu dívku vydej!

KAČENKA (*k salakvardovi*). Konej svoji povinnost! Ty tu chráníš dědinu a dvůr, ale máš také příkaz čekat princeznu.

SALAKVARDA. To ty víš! (*Rychle sestoupí dolů.*) Mám čekat, mám, a čekám.

PRVNÍ DUCH. A mne poslechnout.

SALAKVARDA. Jakým právem poroučíš? Heslo pověz!

RYBRCOUL. Je pluku nejvyšší.

SALAKVARDA. Proto musí heslo znát. (*Ke Kačence.*) Tys řekla, že mám čekat princeznu. Co dál, víš-li také to.

KAČENKA. Čekat a zavéstí mne do hradu, když bude nejhůř.

SALAKVARDA (*vzrušen*). Tak, ó, tak! Čekat princeznu, provodit ji. Ale jenom po hesle ji poznám. Znáš-li je.

KAČENKA. Tak jako ty cestu, kterou skála skrývá.

SALAKVARDA. Skála cestu skrývá! Dál a dál! To heslo!

KAČENKA. Co skála tají, dubem zašumí.

SALAKVARDA. To je, takové je heslo! Tys to, princezno! (*Smekne helmu, poklekne na koleno.*) Jsi bez koruny, ale královna. Ve službách tvé koruny jsem zbělel, léta stojím u brány, stráž stará, zapomenutá, čekám a hlídám stezku k tvému outočišti. (*Vstane.*) Poruč, povedu tě.

HOSPODÁŘ (*ke Rybrcoulovi, ke duchům*). A vy tu ještě stojíte? Pryč z mého dvora! Pryč z mé půdy, pryč!

DUCHOVÉ (*ustupují, zmizují*).

KUBEČEK (*na Rybrcoula*). A ten tu ještě!

KRAJÁNEK. Na něj!

HOSPODÁŘ (*ke ostatním*). Pojďte!

VESNIČANÉ. { Na něj!
Ať se klidí!
Na něj!

RYBRCOUL. Na chvíli se těšte! (*Propadne se.*)

LELEK. } Jedna hrůza!
 ČEMERKA. } A to je, a to je pryč!
 KUBEČEK. } Pekelné mámení!

KAČENKA. Jsem zachráněna, zůstatí však nemohu. Odcházím, ale neopouštím vás, a vrátím se, když ve vašich srdcích živa zůstanu. (*K Tomášovi.*) Zůstaň s nimi a budeš se mnou; zůstaň s nimi, u nich se uzdravíš a pravou cestu jasně uvidíš, až vycítíš, čím pláče, bije, zpívá jejich srdce, až ve své duši žhavě prožiješ věkův útisk, zápasy a schopíš doby strast i její příkaz železný.

TOMÁŠ. Z tvé cesty už nezabloudím. Ó, zůstanu!

KAČENKA (*ke všem*). Květ nové síly ve vás všech mně věrných vykvete. Zřím vojsko dělné ruky, jež bude bdít a stát pevně proti nepříteli. Pevně stát a nové bojovníky vzbouzet. Já přijdu zas –

TOMÁŠ. A koruna se zastkví na tvém čele!

KAČENKA (*k salakvardovi*). Pojď, věrná stráží, dobrý duchu můj, vediž mne.

SALAKVARDA (*kráčí ke skále a dotkne se jí třikrát mečem*).

KAČENKA (*jde za ním*).

*(Skála se otevře v hlubokou, vysokou chodbu
 jasně vyzářenou.)*

SALAKVARDA (*do ní vstoupí po několika stupních ve skále, kteréž se pojednou objeví*).

KAČENKA (*stane u vchodu, obrátí se, vztáhne paže, loučíc se i žehnajíc*).

TOMÁŠ (*nejblíže u skály, poklekne*).

KRAJÁNEK

KUBEČEK

HOSPODÁŘ

SELKA

ŽENICH

LELEK

ČEMERKA

DRUŽBA

MLÁDENCI

DĚVČATA

HUDCI

(*za ním*).

(*za nimi*).

(*Všichni pokleknou.*)

(*více
v popředí*).

(*Setmí se náhle, skála se zavře.*)

KAČENKA

SALAKVARDA

(*v ní zmizí*).

RYBRCOUL (*v pozadí v levo vyvstane jako mátoha*). Ale já přijdu zas a neustanu!

TOMÁŠ (*prudce vstane*). A my neumdlíme, bděle vydržíme.

KUBEČEK. A bojem silni budeme učinění!

RYBRCOUL. Uvidíme. (*Zachechtá se.*)

(*Vitr zaduje.*)

RYBRCOUL (*se v temnu vznese a zmizí povětrím*).

TOMÁŠ (*vola za Rybrcoulem*). Uvidíme!

(Náhle se zjasní. Skála stojí zcelena. Všichni, kromě Tomáše, ještě na kolenou.)

TOMÁŠ *(bledí ještě za Rybrcoulem; v tom se obrátí).*
Co skála tají, dubem zašumí! *(K ostatním.)* Strach ze srdce! Teď my všichni v jednom stráží jsme!

Konec.